

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Β. ΘΩΜΑΣ ΛΑΖΑΡΗ
Επίκουρης Καθηγητής της Αρχαιολογίας της Αρχαίας Μακεδονίας

ΔΟΥΚΑ - ΚΡΙΤΟΒΟΥΔΟΥ - ΣΦΡΑΝΤΖΗ - ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΗ

ΠΕΡΙ ΑΛΩΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
(1453)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Η. ΒΟΥΡΛΑΡΗ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

995 ἡ γέφυρα ὥστε ἀπόνως πέντε κατὰ πλάτος διέρχεσθαι σιρατιώτας πεζούς.

39. Ἀπαρτίσας οὖν τὰ πάντα, ὡς αὐτῷ ἐδόκει, καλῶς ἐπεμψεν ἔνδον λέγαν τῷ βασιλεῖ «γίνωσκε τὰ τοῦ πολέμου ἡδη ἀπηρτίσθαι, καὶ καιρός ἐστιν ἀπὸ τοῦ οὗ πρᾶξαι τὸ ἐνθυμηθὲν πρὸ πολλοῦ παρ' ἡμῖν νῦν, τὴν δὲ σ. 280 ἑκβασιν τοῦ | σκοποῦ τῷ θεῷ ἀφίεμεν. τί λέγεις; βούλει καταλείπειν τὴν 1000 πόλιν, καὶ ἀπελθεῖν ἔνθα καὶ βούλει μετὰ καὶ τῶν σῶν δοχόντων καὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς, καταλιπὼν τὸν δῆμον ἀζήμιον εἶναι καὶ παρ' ἡμῶν καὶ παρὰ σοῦ, ἡ ἀντιστῆναι, καὶ σὸν τῇ ζωῇ καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἀπολέσεις, σύ τε καὶ οἱ μετά σου, δὲ δῆμος αἰχμαλωτισθεὶς παρὰ τὸν Τούρκον διασπαράσιν ἐν πάσῃ τῇ γῇ.» δὲ βασιλεὺς δὲ ἀπεκρίνατο σὺν τῇ συγκλήτῳ «εἰ μὲν 1005 βούλει, καθὼς καὶ οἱ πατέρες σου ἔζησαν, εἰρηνικῶς σὺν ἡμῖν συνζῆσαι καὶ σύ, τῷ θεῷ χάρις. ἐκεῖνοι γάρ τοὺς ἐμοὺς γονεῖς ὡς πατέρας ἐλόγιζον καὶ οὕτως ἐίμαστε, τὴν δὲ πόλιν ταύτην ὡς πατρίδα, καὶ γὰρ ἐν καιρῷ περιστάσεως ἀπαντες ἐντὸς ταύτης εἰσιόντες ἐσώθησαν, καὶ οὐδεὶς δ ἀντισταίνων ἐμακροβίω. ἔχε δὲ καὶ τὰ παρ' ἡμῖν ἀρπαχθέντα ἀδίκιας κάστρα 1010 καὶ γῆν ὡς δίκαια, καὶ ἀπόκονθον καὶ τοὺς φρύγους τόσους δσους κατὰ τὴν ἡμετέραν δύναμιν κατ' ἔτος τοῦ δοῦναί σοι, καὶ ἀπελθεῖ ἐν εἰρήνῃ. τί γὰρ οἴδας εἰ θαρρῶν κερδᾶνται ενδεμῆς κερδανθεῖς; τὸ δὲ τὴν πόλιν σοι δοῦναι οὐτ' ἐμόν ἐστι οὐτ' ἄλλον τῶν κατοικούντων ἐν ταύτῃ κοινῇ γὰρ γνώμῃ πάντες αὐτοπροαιρέτως ἀποθανοῦμεν καὶ οὐ φεισμέθα τῆς ζωῆς ἡμῶν.» 1015 ταῦτα ἀκούσας δ τύραννος, καὶ ἀπογνοὺς τὴν εἰρηνικὴν τῆς πόλεως παραδοσίαν, ὅρισε διαλαλίας γενέσθαι ἐν πάσῃ τῇ στρατιᾷ, καὶ ἐδήλωσε τὴν ἡμέραν τοῦ πολέμου, ὁμόσας ὡς οὐκέτ' | ἄλλο χρῆσι μέρδος πλὴν τὰς οἰκοδομὰς καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως, τὸν δ' ἄλλον ἀπαντα ὑσαυρὸν καὶ αἰχμαλωσίαν ἔστωσαν ὑμῶν κέρδη. τότε οἱ πάντες εὐφήμησαν. ἐσπέρας δὲ γενομέ- 1020 της κήρυκας κύκλῳ τοῦ στρατοπέδου στείλας ἐπρόσταττε ἐν πάσῃ σκηνῇ φῶτα μεγάλα καὶ πυροῖς ἀνάγψαι, καὶ τῶν φῶτων ἀναφθέντων πάντας σὺν ἥχῳ καὶ βοῇ ἀλαλάξαι τὴν μιαρὰν αὐτῶν φωνὴν τὴν δηλοῦσσαν τὴν αὐτῶν ἀσέβειαν. καὶ ἦν ἵδεῖν καὶ ἀκοῦσαι ξένον τέρας τὰ γὰρ φῶτα ὑπερεκχυθέντα ἐν γῇ καὶ θαλάσσῃ ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἐλαμπον τὴν πᾶσαν πόλιν, τὸν 1025 Γαλατᾶν, τὰς τῆς ἀπάσας καὶ τὰ πλοῖα πέρα τὸ Σκονιάριον, καὶ ἐπιφάνεια πᾶσα τῆς ὑγρᾶς τοσοῦτον ὑπερήστραπτεν δσον εἴποι τις κεραντοῦ δίκην. καὶ γὰρ εἰδεῖς ἦν κεραννὸς οὐ φωτίζων μόνον ἀλλὰ καὶ κατακάλων καὶ δαπανῶν | οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐδόκουν πῦρ ἐμπεσεῖν ἐν τῷ στρατεύματι, καὶ κατέτρεχον ἐώς τοῦ ἐρειπίου. καὶ δρῶντες αὐτῶν τὰς δρκῆσεις, καὶ τὰς 1030 εὐφροσύνους ἀκούντες ἀλαλαγάς τὰς γενομένας, προεώρων τὸ μέλλον, καὶ σὺν καρδίᾳ συντετριμμένῃ πρός τὸν θεὸν ἐλεγον «εὐρίε, φείσαι ἡμᾶς τῆς δικαίας σου ἀπειλῆς, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἀντικειμένου.» οἱ δὲ δημόται μάνον ἰδόντες τὴν τοσαύτην θέαν καὶ τὴν βοήν ἀκούσαντες 1034 ὡς ἡμιθανεῖς ἔπνεον, μὴ δυνάμενοι ἔλκειν πνεῦμα μήτ' ἀποφυσάν. δ δ

ο. 282 Ἰωάννης | διὰ τῆς ρυκτὸς ἐκείνης ἀγωνισάμενος, καὶ κελεύσας τὰς κλημα-

τίδας ἀπάσας τὰς εὐρεικομένας ἐν τῇ πόλει συραγαγεῖν καὶ τεθῆναι ἐν τοῖς

ἔρειποις, κατασκευάσας ἀλληγ τάφουν ἐνδοθεν τοῦ φυλάττεσθαι τὰ τείχη τὰ

φιδαρέντα. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἰδόντες τὴν εἰσοδοέξοδον αὐτῶν φανερὰν γενομέ-

νην, καὶ μὴ δυναμένους ἔξειναι ἔξω τῆς πύλης καὶ ἀνθίστασθαι τοῖς Τούρ-

1040 κοις ἐν τῷ ἔξω κάστρῳ ἀπερικαλύπτους δυτας τῶν τειχέων καταπεσστιων,

ἥσαν τινες τῶν γερόντων ἐπιστάμενοι παραπόρτιον ἐν πρὸ πολλῶν χρόνων

ἀσφαλῶς πεφραγμένον, ὑπόγαιον, πρὸς τὸ κάτισθεν μέρος τοῦ παλατίου.

καὶ δηλώσαντες τῷ βασιλεῖ, διὰ προστάξεως αὐτοῦ ἡροίχημη καὶ ἔξηρχοντο

ἔξ αὐτοῦ περισκεπόμενοι τοῖς τείχεσι τοῖς ὑγιαίνουσι, καὶ ἀντεμάχοντο τοῖς

1045 Τούρκοις ἐν τῷ περιβόλῳ. τὸ δὲ ὅνομα τῆς κρυφῆς ἐκείνης πύλης ἐκα-

λεῖτό ποτε Κεροβόροτα, δὲ τύραννος ἥρξατο ἡμέρᾳ κυριακῇ συνάπτειν πό-

λεμον καθολικόν, καὶ δὴ ἐσπέρας γενομένης οὐκ ἐδωκεν ἀνάπανοιν τοῖς

Ῥωμαίοις τῇ ρυκτῇ ἐκείνῃ ἦν γὰρ ἡ κυριακὴ ἐκείνη τῶν ἀγίων πάντων,

ἄγων δὲ Μάιος ἡμέρας καὶ ἐπιφανούσης δὲ τῆς ἡμέρας συνῆψε πόλεμον

1050 οὐ τόσον ἄχρις ὅρας ἐννάτης. μετὰ δὲ τὴν ἐννάτην διεῖλε τὸν στρατὸν ἀπὸ

τοῦ παλατίου μέχρι τῆς χρυσῆς, καὶ τὰ ὅρδοντα πλοῖα ἀπὸ τῆς Εὐλοπόρ-

τῆς ἄχρι τῆς πλατέας· τὰ δὲ ἐτεραὶ ἴστάμενα ἐν τῷ διπλοκιονίῳ περιεκύκλω-

ο. 283 σαν ἀπὸ τῆς ὁραίας πύλης | διαβάντα τὸν Μεγαδημήτριον τὴν ἀκρόπολιν,

καὶ τὴν πόρταν τὴν μικρὰν τὴν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ὁδηγητρίας, καταβάντες τὸ

1055 μεγαλάπιον καὶ διαβάντες τὸν λιμένα περιεκύκλωσαν ἄχρι τοῦ Βλάγκα,

ἐκαστον αὐτῶν ἔχον ἀνὰ κλίμακα ἵστασθαι τοῖς τείχεσι καὶ παντοίαν ἀλ-

λην παρασκευήν. δύναντος οὖν τοῦ ἥλιου τὸ ἐνυάλιον ἥχησε, καὶ αὐτὸς δ

τύραννος ἔφιππος τῇ δευτέρᾳ ἐσπέρας, καὶ ἦν ἡ παράταξις μεγάλη σφόδρα.

ἐμάχητο οὖν κατὰ πρόσωπον τῶν πεσόντων τειχέων οὐν τοῖς αὐτοῦ πιστοῖς

1060 δούλοις νέοις καὶ παναλέσιν, ὑπερμαχοῦντες ὡς λέοντες ἐπέκεινα τῶν

δέκα χιλιάδων, ἔξθισθεν δὲ καὶ ἐκ πλαγίων ἄνδρες μάχιμοι ἵπποι ὑπὲρ

τὰς φ' χιλιάδας, ἐν δὲ τοῖς κάτω μέρεσιν ἄχρι τοῦ ἀμένος τῆς χρυσῆς ἐτε-

ραι ἐκατὸν καὶ ἐπέκεινα, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου οὐν ἵστατο δὲ ἡγεμὼν ἔως τοῦ

1065 παλατίου τὰς ἄκρας ἐτεραι πεντήκοντα χιλιάδες, καὶ εἰς τὰ πλοῖα καὶ τὴν

γέφυραν ὑπὲρ ἀριθμόν. οἱ δὲ ἐντὸς καὶ αὐτοὶ διαμερισθέντες, δὲ μὲν διαστι-

λεὺς οὖν τῷ Ἰωάννῃ Ἰουστίνιαν ἐν τοῖς τείχεσι τοῖς πεσοῦσιν, ἔξω τοῦ

κάστρου ἐν τῷ περιβόλῳ, ἔχοντες μετ' αὐτοὺς Λαπίνους καὶ Ῥωμαίους φέ-

οι τριακιλίους, δὲ μέγας δούλας ἐν τῇ βασιλικῇ ἔχων ὡς πεντακοσίους. τὰ

δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν τείχη καὶ οἱ προμαχῶνες ἀπὸ τῆς ἐνίσινης πόρτας

1070 ἔως τῆς ὁραίας τειχαρίδοις καὶ τοξόται ἐπέκεινα πεντακοσίων. ἀπὸ δὲ τῆς

ο. 284 ὁραίας ποιῶν τὸν γῦρον δλον ἄχρι | τῆς χρυσῆς πύλης ἐν ἐκάστῳ προμπ-

χῶνι εἰς ἡ τοξότης ἡ τειχαρίδης ἡ πετροβολιστής. πᾶσαν οὖν τὴν νύκτα διά-

βάντες ἀγρύπνως, μηδὲ διπλοσοῦν κοιμηθέντες. οἱ δὲ Τούρκοι οὐν τῷ ἡγε-

μόνι ἐσπευδον πλησιάσαι τὰ τείχη, φέροντες κλίμακας ὑπὲρ ἀριθμὸν προ-

1075 κατασκευασθείσας. δ τύραννος οὖν ἐξόπισθεν τῆς παρεμβολῆς ἐν φάρδῳ οι-
δηρῷ ἐλιώνων πρὸς τὰ τείχη τοὺς τοξείας, πῇ μὲν κολακεύων ἐν λόγοις, πῇ
δὲ ἀπειλῶν. οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀντεμάχοντο ἀνδρεῖσσος ὅσον ἡ δύναμις. δ δὲ
Ἰωάννης γενναῖος παρίστατο σὺν τοῖς αὐτοῦ, ἔχων καὶ τὸν βασιλέα ἔνο-
πλον, σὺν πάσῃ τῇ παρατάξει ἀντιμαχόμενοι. ως οὖν ἔμελλον μεταπεσεῖν τὰ
1080 τῆς τύχης ἀνθραγαθήματι ἐν χερσὶ τῶν Τούρκων, ἀφεῖλεν δ ὁ θεὸς ἐκ τοῦ
μέσου τῆς παρεμβολῆς τῶν Ῥωμαίων τὸν σιρατηγὸν αὐτῶν γίγαντα καὶ
ἰσχύοντα καὶ ἀνθρώπουν πολεμιστὴν. ἐπλήγη γὰρ διὰ μολυβδοβόλου ἐν τῇ
χειρὶ ὀπισθεν τοῦ βραχίονος, ἐτι σκοτίας οὕσης, καὶ διατρήσας τὴν σιδηρᾶν
χλαμύδαν, καὶ ἡτος ὑπῆρχε κατεσκευασμένη ως τὸ τοῦ Ἀχιλλέως δπλα, οὐκ
1085 ἥδυνατο ὑπὸ τῆς πληγῆς ἡρεμεῖν. καὶ λέγει τῷ βασιλεῖ «τῆνθι θαρσαλέως,
ἔγω δὲ μέχρι τῆς υηδὸς ἐλεύσομαι, καὶ πειτεῖ λατρευθεὶς τέχνες ἐπαραστέψω». . . . .

ο. 285 ..... δ βασιλεὺς δὲ ἴδων τὸν Ἰωάννην ἀγαχωρήσαγεν ἐδειλίασεν, καὶ οἱ
μετ' αὐτὸν πλὴν ὅσον ἡ δύναμις ἀντεμάχοντο. οἱ δὲ Τούρκοι τὸ κατ' ὀλίγον
1090 προσεγγίσαντες τὰ τείχη ἀσπιδοφοροῦντες ἐάνθεσαν. κλίμακας. πλὴν οὐδὲν
ἡννον ἐκάλυνον γάρ αὐτοὺς λιθοβολοῦντες ἀνωθεν. ως οὖν ἐμποδιζόμενοι
εἰσῆκεσαν, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πάντες σὺν τῷ βασιλεῖ ἀνταρατάσσοντες ἤσαν
τοῖς ἔχθροῖς, καὶ ἄπασα ἡ δύναμις καὶ δ σκοπὸς ἦν τοῦ μὴ ἀφεῖναι τοῖς
Τούρκοις τὴν εἰσοδον γενέσθαι ἐκ τῶν καταπεσόντων τείχεων, ἐλαθεν δι' ἄλ-
λης ὅδον τούτους εἰσάξας δ ὁ θεὸς. θεός. ἰδόντες γὰρ τὴν πύλην ἦν προλα-
1095 βόντες εἰρήκαμεν ἀνεῳγμένην, καὶ εἰσπηδήσαντες ἐντὸς ἐκ τῶν δυομαστῶν
ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν δούλων τυράννον ως πεντήκοντα, καὶ ἀναβάντες ἐπάνω
τῶν τείχέων πῦρ πνέοντες, καὶ τὸν συναντήσαντας κτείναντες, τὸν δικροβο-
λιστὰς ἔπαιον. καὶ ἦν ἵδεν θέαμα φρίκης μεστόν· οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι καὶ Λα-
ο. 286 τῖνοι οἱ κωλύοντες τὸν τὰς κλίμακας προσηλοῦντας τοῖς τείχεσιν, | οἱ μὲν
1100 παρὰ τῶν κατεκόπησαν, οἱ δὲ τὸν διφθαλμὸν καμμύσαντες ἀπὸ τοῦ τεί-
χους ἐπιπτον, κατερραγότες τὰ σώματα καὶ δεινῶς τὸ τέλος τῆς ζωῆς ἀπο-
βάλλοντες. τὰς δὲ κλίμακας ἀκαλύτως ἐπήγγυον, καὶ ἀνέβαινον ως δετοι
πετώμενοι. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι σὺν τῷ βασιλεῖ οὐκ ἐγίνωσκον τὸ γενόμενον.
ἦν γὰρ ἀπομακρύθεν ἡ γενομένη τῶν Τούρκων εἰσοδος, καὶ ἄλλως δι οὐ διερέ-
1105 πον ἀντιμαχόντων ἀπας δ σκοπὸς ἦν. ἤσαν γὰρ ἀντιπολεμοῦντες ἀνδρες μά-
χιμοι Τούρκοι εἴκοσι πρὸς ἓντα Ῥωμαῖον, καὶ τοῦτον οὐ τόσον πολεμιστὴν
ως τὸν τυχόντα Τούρκον. πρὸς ἐκείνους γοῦν ἦν καὶ δ σκοπὸς καὶ ἡ φρον-
τίς. τότε ἐξαίφνης ὁρῶσι βέλη ἐκ τῶν ἄνω κατίοντα καὶ κατασφάττοντα
τούτους. ἀναβλέψαντες δοῦσι Τούρκους. ἰδόντες δὲ εἰς φυγὴν ἔνδον ἐτρά-
1110 πησαν, καὶ μὴ δυνάμενοι εἰσελθεῖν διὰ τῆς πύλης τῆς ἐπονομαζομένης
Χαροσοῦ, στενοχωρούμενοι διὰ τὸ πλῆθος, οἱ μὲν ἀλιήν περισσοτέραν ἔχον-
τες τὸν ἀνάνδρους καταπατοῦντες εἰσήρχοντο. τότε δὲ τὸν τυράννον παρά-
ταξις ἰδοντες τὴν τροπὴν τῶν Ῥωμαίων, μιῇ φωνῇ βοήσαντες εἰσέδραμον,
καταπατοῦντες τὸν ἀθλίους καὶ κατασφάττοντες. ἐλθόντες δὲ εἰς τὴν πύλην

1115 οὐκ ἡδυνήθησαν εἰσελθεῖν· ἦν γὰρ φραγεῖσα ὑπὸ τῶν καταπεσόντων σωμάτων καὶ λειποψυχησάντων. ἐκ τῶν τειχέων οὖν οἱ πλεῖστοι διὰ τῶν δρεπίων εἰσῆρχοντο, καὶ τοὺς συναντῶντας κατέκοπτον. ὁ βασιλεὺς οὖν ἀπαγρεύσας ἔαυτόν, ἵσταμενος βαστάζων σπάθην καὶ δοπίδα, εἶπε λόγον λύσας.
1120 πῆς ἄξιον «οὐκ ἔστι τις | τῶν Χριστιανῶν τοῦ λαβεῖν τὴν κεφαλήν μου ἀπὸ ἐμοῦ»; ἦν γὰρ μονώτατος ἀπολειφθείς. τότε εἰς τῶν Τούρκων δοὺς αὐτῷ κατὰ πρόσωπον καὶ πλήξας, καὶ αὐτὸς τῷ Τούρκῳ ἐτέρων ἔχαρισατο· τῶν δπισθεγ δ' ἔτερος καιρίαν δοὺς πληγήν, ἐπεσε κατὰ γῆς· οὐ γὰρ ἥδεισαν διτι δ βασιλεὺς ἔστιν, ἀλλ' ὡς κοινὸν στρατιώτην τοῦτον θανατώσαντες ἀφῆκαν. *εἰσελθόντες δὲ οἱ Τούρκοι πλὴν τοιῶν ἐν τῇ εἰσελεύσει οὐδεὶς ἄλλος.*
1125 ἀπόλετο· ἦν γὰρ ὡρα πρώτη τῆς ἡμέρας, οὕτω ὑπὲρ γῆν φανέντος. εἰσελθόντων δὲ καὶ διασκεδασθέντων ἀπὸ τῆς πύλης Χαρισοῦ ἔως τοῦ παλατίου τὸν ἀπαντήσαντα ἐφόνευον ὅμοιῶς καὶ τὸν φεύγοντα. κατέσφαξαν οὖν ἀνδρας μαχίμους ἔως χιλιάδας δύο. καὶ γὰρ οἱ Τούρκοι ἐδεδοίκεισαν ἡσαν γὰρ ἀεὶ διαλογιζόμενοι ὅτι ἐντὸς τῆς πόλεως τούλαγιστον ἔσονται πολεμοὶ.
1130 σταὶ δις πεντηκοντακισχίλιοι. ἐν τούτῳ τοὺς δισχιλίους κατέσφαξαν. εἰ γὰρ ἥδεσαν διτι πᾶς τῶν ἐνόπλων στρατίος οὐχ ὑπερβαίνει τοὺς δικασχιλίους, οὐκ ἀν ἀπόλεσάν τιτα· φιλοχρήματον· γὰρ δι τὸ γένος τοῦτο, εἰ καὶ φονεὺς πατριώς ἐμπέσοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, διὰ χρυσοῦ ἀπολύνοντο· πόσῳ μᾶλλον δ μὴ ἀδικήσας ἀλλ' ὑπὸ αὐτοῦ ἀδικούμενος. καὶ γὰρ μετὰ τὸν πόλεμον
1135 ἐνέτυχον ἐγὼ πολλοῖς, καὶ διηγήσαντό μοι πᾶς φοβούμενοι τοὺς ἐμπροσθεντούς προλαβόντας. καὶ γὰρ εἰ ἥδειμεν τοσαύτην ἀπορίαν ἀντιτίθεται.
1140 *οἱ δὲ τῆς αὐλῆς τοῦ τυράννου ἀζάπιδες, οἱ καὶ γενίτζαροι κέκληγται, οἱ μὲν ἐν τῷ παλατίῳ κατέδραμον, οἱ δὲ πρὸς τὴν μεγάλον Προσδόρμον μονῆν τὴν ἐπικεκλημένην Πέτραν, καὶ ἐν τῇ μονῇ τῆς χώρας ἐν ἥ καὶ ἡ εἰκὼν τῆς πανάγιον μον θεομήτορος ἦν εὑρισκομένη τότε. ἐκεῖ, ὡς γλώσσα καὶ χείλη ἥ μέλλουσα φθέγγεσθαι τὰ τῇ εἰκόνι συμβάτα διὰ τὰς ἀμαρτίας σου! ἀγωνίζομενοι οἱ ἀποστάται τοῦ καταδραμεῖν καὶ ἄλλοι, πέλεκυν δ εἰς τῶν ἀσεβῶν ἐκτείνας ὑπονοργούντων τῶν μιαρῶν χειρῶν αὐτοῦ εἰς τέσσαρα διεῖλε,*
1145 καὶ σὺν τῷ τυχόντι κόσμῳ ἐκαστος τὸ ἵδιον μερίδιον ἔλαβε, κλῆρον βάλλοντες, καὶ τὰ τῆς μονῆς πύμα σκεύη ἀρπάσαντες φέροντο. καὶ εἰς τὸν τὸν πρωτοστράτορος οίκον ἐμβάντες θησαυρὸν ἤνοιξαν τοὺς πρόπαλαι θησαυρούσθεντας ἐξ ἡμερῶν παλαιῶν, ἐξυπνίζοντες τὰς εὐγενίδας ἐκ τῆς κοίτης· ἦν γὰρ δ Μάτιος φέρων εἰκόσι ἑννέα, καὶ δ πρωτεῖος ὅδος ἦν ἐν
1150 δρθαλμοῖς τῶν νέων καὶ νεανίδων ὡς χθὲς γὰρ καὶ πρότριτα, θαρρῶντες ἀμερίμνως ἐκοιτάζοντο. τότε στῖφος πολὺ τῶν ἀσεβῶν φέρετο τὸν δρόμον τὸν ἀπάγοντα ἐν τῇ μεγάλῃ εἰκαλησίᾳ, καὶ ἦν ἴδειν ἐξ ἐκατέρων τῶν μερῶν τὶ τέχνασμα. πρωτεῖας γὰρ οὖσης, ἔτι λυκοφεγγούσης τῆς ἡμέρας, τινὲς τῶν **Ρωμαίων ἐν τῇ εἰσβολῇ τῶν Τούρκων καὶ τῇ φυγῇ τῶν πολιτῶν ἐφύ-*

1155 σαν φεύγοντες τοῦ καταλαβεῖν τὰς οἰκίας καὶ προμηθεύσασθαι τὰ τέκνα
σ. 289 καὶ | τὴν γυναικα. διαβαίνοντες οὖν τοῖς μέρεσι τοῦ ταύρου καὶ περαιῶν-
τες τὸν κίονα τοῦ σταυροῦ, αἱματόφυροτοι δύντες ἡρωτῶντο παρὰ τῶν γυναι-
κῶν τί ἄδοι τὸ ἀποβάν. ὡς οὖν ἤκουσαν τὴν ἀπευκτέαν ἐκείνην φωνὴν «έν-
τὸς τοῦ τείχους τῆς πόλεως πολέμοι κατασφάττοντες τοὺς 'Ρωμαίους,» τὸ
1160 μὲν πρῶτον οὐκ ἐπίστευσαν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ὅρθίσατες καὶ ἔξουθενίσαρ-
τες ὡς ἀπαίσιον μηγνυτήν. δπισθεν δὲ τούτον ἔτερον καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλον,
δλονς αἱμάτοφύροτοις, ἔγνωσαν ότι ἥγιγικεν ἐν χείλεσι τὸ ποτήριον τῆς δργῆς
κυρίουν. πᾶσαι οὖν γυναικες καὶ ἄνδρες μοναχοὶ μονάζουσαι, ἐν τῇ μεγάλῃ
ἐκκλησίᾳ ἔθεον, βασιλέζοντες ἐν ταῖς ὁλέναις τὰ νήπια αὐτῶν ἄνδρες τε καὶ
1165 γυναικες, ἀφέντες τοὺς οἴκους αὐτῶν τῷ βουλομένῳ χωρεῖν. καὶ ἦν ἰδεῖν
ἀγνιάν ἐκείνην πεπυκυωμένην πλήρης ἀνθρώπων. τὸ δὲ προσφεύγειν ἐν τῇ
μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τοὺς πάντας τί; ἡσάν πρὸ πολλῶν χρόνων ἀκούοντες παρὰ
τινῶν ψευδομάντεων πῶς μέλλει Τούρκοις παραδοθῆναι ἡ πόλις καὶ εἰσελ-
θεῖν ἐντὸς μέτα δυνάμεως καὶ κατακόπιεσθαι τοὺς 'Ρωμαίους παρ' αὐτῶν
1170 ἄχρι τοῦ κίονος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίου· μετὰ δὲ ταῦτα καταβὰς ἀγγε-
λος φέρων δομφαίαν παραδόσει τὴν βασιλείαν σὺν τῇ δομφαίᾳ ἀνωνύμῳ
τινὶ ἀνδρὶ εὑρεθέντι τότε ἐν τῷ κίονι ισταμένῳ, λίαν ἀπερίττῳ καὶ πενι-
χῷ, καὶ ἐρεῖ αὐτῷ «λάβε τὴν δομφαίαν ταῦτην, καὶ ἐκδίκησον τὸν λαὸν
σ. 290 κυρίουν.» τότε | τροπὴν ἔξονται οἱ Τούρκοι, καὶ οἱ 'Ρωμαῖοι καταδιώξονται
1175 αὐτοὺς κόπτοντες, καὶ ἐξελάσσονται καὶ ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἀπὸ τῆς δύσεως
καὶ ἀπὸ τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν ἄχρις δρόσιον Περσίας, ἐν τόπῳ καλούμε-
νῳ Μονοδενδρίῳ. ταῦτά τινες ὡς ἀποβησόμενα ἔχοντες ἔτρεχον καὶ τοὺς
ἄλλους ἐσυμβούλευον τρέχειν αὐτῇ ἦν τῶν 'Ρωμαίων ἡ σκέψις, ἦν καὶ
πρὸ χρόνων πολλῶν ἡσαν μελετῶντες τὸ νῦν πραχθέν, δτι «εἰ καταλείψομεν
1180 τὸν κίονα τοῦ σταυροῦ ἐξόπισθεν ἡμῶν, φευξδύμεθα τῆς μελλούσης δργῆς.»
καὶ αὐτῇ ἦν ἡ φυγὴ τῆς ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ εἰσόδου. ἐγένετο οὖν ἐν μιᾷ
ῶρᾳ δ ὑπερομεγέθης ἐκεῖνος ναὸς πλήρης ἀνθρώπων τε καὶ γυναικῶν, καὶ
κάτω καὶ ἀνω καὶ ἐν τοῖς περιαυλοῖς καὶ ἐν παντὶ τόπῳ δχλος ἀναρτήθη-
τος. κλείσατες δὲ τὰς θύρας εἰσῆκεσαν τὴν παρ' αὐτοῦ σωτηρίαν ἐλπίζον-
1185 τες. ὃ δύστηνοι 'Ρωμαῖοι, ὡς ἄθλιοι, τὸν ναὸν δν ἐκαλεῖτε χθὲς καὶ πρὸ^τ
τὴν χθὲς σπῆλαιον καὶ βωμὸν αἱρετικῶν, καὶ ἀνθρωπος οὐκ εἰσήρχετο ἐξ
ἡμῶν ἐντὸς. ἵνα μὴ μιανθῇ διὰ τὸ ιερουργῆσαι ἔνδον τοὺς τὴν ἔνωσιν τῆς
ἐκκλησίας ἀσπαζομένους, νῦν ἔνεκα τῆς ἐπελθούσης δργῆς ὡς σωτῆριον λύ-
τρον ἐνδύεσθε. ἀλλ' οὐδὲ τῆς δικαίας δργῆς ἐπελθούσης, ἐκίνησεν ἀν τὸ
1190 σπλάχνα ὄμῶν πρὸς εἰρήνην. καὶ γάρ ἐν τοσαῦτῃ περιστάσει εἰ ἀγγελος
κατήρχετο ἀπ' οὐρανοῦ ἐρωτῶν ὄμᾶς «εἰ δέχεσθε τὴν ἔνωσιν καὶ τὴν εἰρη-
σ. 291 νηὴν κατάστασιν τῆς ἐκκλησίας, διώξω τοὺς ἔχθρούς ἐκ τῆς πόλεως,» οὐκ
ἄν συνετίθεσθε. εἰ δὲ καὶ συνετίθεσθε, φεῦδος ἄν ἦν τὸ συντιθέμενον. ἵσα-
σιγ οἱ λέγοντες πρὸς ὀλίγων ἡμερῶν «κρεεῖτον ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας τῶν

- 1195 Τούρκων ἡ Φράγκων. τότε οἱ Τούρκοι κονδοσεύοντες σφάττοντες αἰχμαλω-
τίζοντες ἐφθασαν ἐν τῷ ναῷ οὐπω πρώτης ὥρας παρελθούσης, καὶ εὐρόντες
τὰς πύλας κεκλεισμένας σὺν τοῖς πελέκεσιν ἔβαλον κάτω μὴ βραδύναντες,
ἔλθοντες δὲ ξιφήρεις ἐντὸς καὶ ἰδόντες τὸν μυριάριθμον δῆμον, ἔκαστος τὸν
ἴδιον αἰχμάλωτον ἐδέσμει· οὐ γάρ ἦν ἐκεῖ δὲ ἀντιλέγων ἡ ὁ μὴ προδιδοὺς
1200 ἑαυτὸν ὡς πρόδιτον, τίς ἐστιν δὲ διηγήσεται τὴν ἐκεῖ συμφοράν; τίς τοὺς
γεγονότας τότε κλαυθμοὺς καὶ τὰς φωνὰς τῶν νηπίων καὶ τὰ σὸν βοῆ δά-
κρυνα τῶν μητέρων καὶ τῶν πατέρων τοὺς δδυρομοὺς τίς διηγήσεται; δὲ τυ-
χὼν Τούρκος τὴν τρυφερωτέραν ἔρευν· τὴν ὥραίν εν μοναζούσαις προκα-
τεῖχε μὲν εἰς, ἀλλος δὲ δυνάστης ἄρπαζων ἐδέσμει· ἡ δὲ τῆς ἄρπαγῆς καὶ
1205 τοῦ ἐλκυσμοῦ αἵτια πλόκαμοι τριχῶν, στηθέων καὶ μασθῶν ἀποκαλύψεις,
βραχιόνων ἐκτάσεις. τότε ἐδεσμεῖτο δούλῃ σὸν τῇ κυρίᾳ, δεσπότης σὸν τῷ
δρυγυρωήτῳ, δρυμιανδρίτης σὸν τῷ θυρωρῷ, τρυφεροὶ νέοι σὸν παρθέ-
νοις, παρθένοντος δὲ οὐκ ἔώρα ἥλιος, παρθένοντος δὲ γεννήσας μόλις ἔβλε-
1210 περ, ἐλκόμεναι, εἰ δὲ καὶ βίᾳ ἀντωθοῦντο, καὶ ἔφαδιζόμεναι· ἥβούλετο γάρ
σ. 292 ὁ σκυλεύσας εἰς τόπον | ἀγειν, καὶ παρακαταθέμενος ἐν ἀσφαλείᾳ στραφῆ-
ναι καὶ δευτέρων πρᾶΐδαν ποιῆσαι καὶ τοξῆν. ἐβιάζοντο οἱ ἄρπαγες, οἱ
ἐκδικηταὶ τοῦ θεοῦ, καὶ πάντας μὲν ἵδειν ἐν μιᾷ ὥρᾳ δεσμωθέντας, τοὺς
μὲν ἄρρενας σὸν καλαδίοις, τὰς δὲ γυναῖκας σὸν τοῖς σουδαρίοις αὐτῶν
καὶ ἦν ἵδειν δρυμαθόντος ἐξερχομένους ἀπειρόντος ἐκ τοῦ ναοῦ καὶ ἐκ τῶν
1215 ἀδύτων τοῦ ναοῦ, ἀσπερ ἀγέλας καὶ ποίμνια προβάτων. κλαίοντες, δδυρό-
μενοι, καὶ δὲ ἐλεῶν οὐκ ἦν. τὰ δὲ τοῦ ναοῦ πᾶς; τί εἶπω ἢ τί λαλήσω;
ἐκολλήθη ἡ γλώσσα μον τῷ λάρυγγί μου. οὐ δύναμαι ἐλκύσαι πνεῦμα τοῦ
στόματός μου σφραγέντος. αὐθιράδην οἱ κύνες τὰς ἀγίας εἰκόνας κατέκοψαν
τὸν κεφαλήν τοῦ κεφαλήν τοῦ κεφαλήν τοῦ κεφαλήν τοῦ κεφαλήν τοῦ κεφαλήν τοῦ
1220 τὰ φωτόδόχα ἀγγεῖα, ἀλλα φθείροντες, ἔτερα λαμβάνοντες. τὰ τοῦ Ἱεροῦ
σκευοφύλακίον τίμια καὶ Ἱερὰ σκεύη-χρονσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἐξ ἀλλης τι-
μίας ὅλης κατασκευασθέντα ἀπαντα ἐν μιᾷ φοτῇ συνήγαγον, ἀφέντες τὸν
ναὸν ἔρημον καὶ γυμνόν, μηδὲ διοῖν καταλείψαντες.....
- σ. 293 ..... δινοχεὶς γάρ ἐν ἐκίνην τῇ φοβερῷ ἡμέρᾳ τῆς συντελείας τῆς πόλεως
1225 ἐορτάζεσθαι καὶ πανηγυρίζειν τὴν μνήμην τῆς δοιαμάρτυρος Θεοδοσίας.
ἐτελεῖτο οὖν ἐορτὴ πάνδημος· ἵσσαν γάρ καὶ ἀφ' ἐσπέρους πλεῖστοι καὶ πλεῖ-
σται διανυκτερεύσαντες ἐν τῇ σορῷ τῆς δούλας, οἱ πλείονες δὲ πρωῒ ἡμέρας
γενομένης αἱ γυναικεῖς σὸν τοῖς ἀνδράσιν ἀντῶν ἀπερχόμεναι εἰς προσκύνη-
σ. 294 ρησιν, | φέροντας κηδούντας, περικεκαλλωπισμέναι καὶ περικε-
1230 κοσμημέναι οὖσαι, ἐξαίφνης ἐν ταῖς παγίσι τῶν Τούρκων ἐνέπεσον. ποῦ γάρ
εἶχον ἐννοήσαι τὴν ἐξαίφνης δργὴν εἰς τοσοῦτον εὔρος τῆς πόλεως; ἴσαιοι
οἱ εἰδότες τὸ μέγεθος.
- Ἄντη ἡ ἀπειλή, ἣν εἰρήκαμεν, ὑπῆρχεν ἀναφθεῖνα καὶ καίουσα ἐκ τῆς
Χαρσοῦ πύλης καὶ τοῦ ἀγίου Ρωμανοῦ καὶ τοῦ μέροντος τοῦ παλατίου. ἡ δὲ

1235 ιῶν πλοίων καὶ τοῦ λιμένος ἀπτίστασις οὐκ ἐνεδίδου χώραν τοῖς Τούρκοις τοῦ στῆσαι τὰς κλίμακας ἐν τοῖς τείχεσιν. ἵσαν οἱ Ὀρμαῖοι ἐπικρατέστεροι τῶν Τούρκων, βάλλοντες λίθοις καὶ βέλεσι ἄχρι τοίτης ὥρας τῆς ἡμέρας, ἦως ὃν ἐλθὸν καὶ καταντῆσαν μέρος τῶν σκυλενόντων ἀπὸ πρωῖας ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ ἰδόντες τὸν Ὀρμαῖον πολεμίζοντας τὸν ἔξω, καὶ φωνὴν 1240 δοῃ δύναμις ἀφέντες, ἕδραμον ἐπάνω τῶν τείχων. οἱ δὲ Ὀρμαῖοι τὸν Τούρκοντας ἰδόντες ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ φωνὴν ἀφέντες δύναμις τοὺς Ὀρμαῖος, ἕτερον καὶ οἱ ἐν τοῖς πλοίοις θεασάμενοι τὸν Τούρκοντας ἐντὸς ἔγρωσαν ὅτι ἡ πόλις ἁλλῶ, καὶ ὡς ἐτάχει τὰς κλίμακας θέντες ἐντὸς ἐβί-
1245 βάσθησαν, καὶ τὰς πόλιας κατεάξατες ἀπαντες ἐνδον εἰσήσαν. ἰδὼν δὲ καὶ σ. 295 δέ μέγας δοὺς τὸν Τούρκοντας ὃν ἵστατο τόπου (ἥν γάρ ἐπιβλέπων τὴν βασιλικὴν πύλην) καὶ πρὸς τὸν ἕδριον οἴκον ἀνεκώρησε σὺν ὄλγοις. καὶ γάρ ἥσαν ἀπαντες διασκεδασθέντες καὶ οἱ μὲν πρὸς τὸν τὴν οἰκίαν καταλα-
βεῖτε ἄχμαλωτίζοντο, οἱ δὲ τὰς αὐτῶν οἰκίας καταλαβόντες ἐρήμους παίδων 1250 καὶ γυναικὸς καὶ πραγμάτων εἴρισκον, καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν στοναχῆσαι καὶ πλαῦσαι ἐδεσμοῦντο τὰς χειρας ὅπισθεν. ἔτεροι ἐρχόμενοι εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ εὑρόντες τὴν γυναικαν καὶ τὰ τέκνα ἥδη ἀπαγόμενα, καὶ συνεδέ-
δεντο καὶ ἐδεσμοῦντο σὺν τοῖς φιλάτοις καὶ τῇ συζύγῳ. τὸν δὲ γέροντας 1255 τὸν ἡ οἶκῳ, τὸν μὴ δυναμένους ἐξειλιθεῖν ἐκ τῆς οἰκίας ἦ διὰ νόσου ἦ διὰ γῆρους, πάντας καὶ πάσας ἀνηλεᾶς ἔσφαττον. τὰ βρέφη τὰ διοιγένητα ἐν ταῖς πλατείαις ὁριποτον. δέ μέγας δοὺς εἰρῶν τὰς θυγατέρας αὐτοῦ καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὴν γυναικαν (ἥν γάρ ἀσθενοῦσα) ἐν τῷ πύργῳ κεκλει-
σμένους καὶ κωλύοντας τοῖς Τούρκοις τὴν εἴσοδον, αὐτὸς μὲν συνελήφθη 1260 αὐτὸν καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ. τὸν δὲ καταλαβόντας καὶ περικυλώσαν-
τας τὸν οἶκον αὐτοῦ Τούρκοντας ἔδωκεν ἵκανά δργύρια, ὥστε δοκεῖν ἐξαγο-
ράζειν αὐτοὺς διὰ τὸν δρκον ἐφυλάττετο οὖν πανοικί. οἱ δὲ Τούρκοι ἀπαν-
τες εἰσελθόντες ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ οἱ βόσκοντες τὰς ἡμίδονους καὶ οἱ 1264 μάγειροι πάντες, ἐξαντλοῦντες ἐφερον. δέ δὲ Ἰαώνης ὁ Ἰανουαντας, δι-
σ. 296 φιθάσας δ λόγος ἐπεμψεν ἐν τῇ νητῇ τὸν θεραπευθῆναι | τὴν πληγὴν ἥν ὑπέ-
στη, κατευθὺς δητος αὐτοῦ ἐν τῷ λιμένι πινές τῶν αὐτοῦ φεύγοντες ἕδραμον
λέγοντες πᾶς οἱ Τούρκοι εἰσίσαιν ἐν τῇ πόλει καὶ δ βασιλεὺς ἐσφάγη. ἀκού-
σας τὸν πικρότατον καὶ δοιμὸν λόγον οὐν προστάττει τὸν κῆρυκας διὰ σαλ-
πίγγων ἀνακαλεῖν τὸν αὐτοῦ ὑπασπιστὰς καὶ συμπλώτας. δροίσος καὶ αἱ 1270 λοιπαὶ νῆαι ἐτοιμάζοντο. ἵσαν γάρ αἱ πλεῖσται ἀποβαλλόμεναι τὸν νανδρ-
χούς αὐτῶν αλγμαλωτισθέντας. καὶ ἥν ἰδεῖν θέαμα ἐλεγειγόν ἐν τῇ παραθα-
λασσίᾳ τὸν λιμένος, ἀνδρας γυναικας, μοναστρίας μονάζοντας βοώσας οἰ-
κτρῶς, καὶ τύπεουσαι τὰ στήθη ἐδέοντο τὸν ἐν ταῖς ναυοῖς τοῦ ἀνυλα-
βέσθαι αὐτῶν. ἀλλ' οὐκ ἥν δυνατόν ἀπαξ ἐπροωρίσθη τὸν πιεῖν τὸ ποτή-

1275 ριον τὸ πλῆρες τῆς δργῆς κυρίου. εἰ γὰρ καὶ νῆσες ἐβούλοντο, ἀλλ᾽ οὐκ ἡδύ-
ναντο. καὶ γὰρ εἰ καὶ μὴ ἡσχολοῦντο τὰ πλοῖα τοῦ τυράννου ἐν τῇ πραιόδῃ
καὶ τῷ οκυλμῷ τῆς πόλεως, οὐκ ἀν ἀφέθη μία καὶ μόνον. ἀλλ᾽ οἱ Τούρκοι
ἀφέντες τὰ πλοῖα πάντες ἔνδον ἦσαν, καὶ οἱ Λατίνοι ἄδειαν εὑρόντες ἐξήρ-
χοντο τοῦ λιμένος. ὃ δὲ τύραννος ἔτριζε μὲν τοὺς ὅδοντας, ἀλλ᾽ οὐκ ἡδύνατο
1280 πλέον τι πρᾶξαι, καὶ ἄκων ἐκαρτέρει. οἱ δὲ τοῦ Γαλατᾶ ἰδόντες ταῦτην τὴν
ἀνήκεστον συμφοράν, καὶ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἔτρεχον ἐν τῷ αλγιαλῷ,
περισκοποῦντες τὰς βάλμας, καὶ διπον ἔτυχον ἀκατίου, εἰσερχόμενοι ἐν ταῖς
ναυοῖν εἰσέδυνον ἀφέντες καὶ πράγματα καὶ οἰκίας. ἦσαν δὲ πολλοὶ οἵ τινες
1284 ἀπὸ τῆς βίας καὶ τοὺς θησαυρὸύς αὐτῶν τῷ βυθῷ παρέπεμψαν, καὶ ἄλλας
σ. 291 δεινὰς ζημίας ὑπέστησαν. εἰς τῶν τοῦ τυράννου μεσάζων, | δις καὶ ἡγαπάτο
τῷτε παρὰ τοῦ Μεχεμέτ (αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ συγκροτήσας τῷ τυράννῳ τὴν μάχην
γενέσθαι), δραμῶν ἐν τοῖς τοῦ Γαλατᾶ μέρεσιν, Ζάγανος αὐτῷ τῷ δυνομα,
ἔβοι «μὴ φεύγετε,» καὶ κατώμυνε τὴν κεφαλὴν τοῦ τυράννου δρκῶν διτὶ
«μὴ φοβεῖσθε» ὑμεῖς γὰρ τοῦ ἡγεμόνος δυτὲ φίλοι, καὶ ἔξετε τὴν πόλιν ὑμῶν
1290 ἀνεπηρέασιον ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ τὰς συνθήκας, ἃς εἶχετε μετὰ τοῦ
βασιλέως καὶ μεθ' ὑμῶν, κρείτινως ἔξετε, καὶ ἀλλο μὴ φροντεῖτε, ἵνα μὴ
εἰς δργὴν κινήσετε τὸν ἡγεμόνα.» ταῦτα δ Ζάγανος εἰπὼν ἐκάλυσε τοὺς
Φράγκους τοῦ Γαλατᾶ μὴ ἀναχωρῆσαι· πλὴν δοσοὶ ἐδυνήθησαν φεύγειν, ἐφυ-
γον. τότε συμβουλευθέντες οἱ λοιποὶ ἔλαβον τὰς ιλεῖς τοῦ κάστρου σὺν τῷ
1295 ποδεστάτῳ αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθον προσκυνήσοντες τῷ τυράννῳ καὶ προσκυ-
νήσαντες καὶ δόντες τὰς ιλεῖς, αὐτὸς περιχαρῶς ἔλαβε καὶ τούτους σὺν Ἰλα-
ροῖς λόγοις καὶ βλέμματι ἐπεμψεν. αἱ δὲ νῆσαι τὰ ιστία πτερώσαντες πέντε
μόνον αἱ μεγάλαι, αἱ δὲ ἄλλαι οὐκ ἡδυνήθησαν ἔξελθεῖν· ἦσαν γὰρ νῆσαι
ἀπολειφθεῖσαι, καὶ οἱ ναύαρχοι αὐτῶν φυγόντες σὺν ταῖς ἄλλαις ναυσὶν
1300 ἐσώζοντο. καὶ νῆσαι φυγοῦσαι καὶ τοὺς ναυάρχους αἰχμαλώτους καταλιποῦ-
σαι τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύσαντο. ἔξελθονται οὖν ἐκ τοῦ λιμένος, καὶ ἀνέ-
μον πνεύσαντος βορρέου, τὰ ιστία πλήρη γενόμενα ἐπλεον σὺν ἀναστεναγμοῖς
σ. 298 καὶ θρήνοις κλαίοντες τὴν τῆς πόλεως συμφοράν. δμοίως καὶ αἱ | τριήρεις
τῶν Βενετικῶν αἱ ἐμπορικαὶ τὸν δὲ λαὸν ἀπαντα οἱ τῶν πλοίων Τούρκοι
1305 ἔξω τῆς πόλεως εὑρόντες παρηγομασμένον, ἀνθρακας τε καὶ γυναῖκας πάντας,
διπον καὶ ἦσαν, συναθροίσαντες εἰς τὰ πλοῖα εἰσήγαγον. δ δὲ λοιπὸς λαὸς
τῆς πόλεως ἔξω εἰς τὰς οικηνὰς τοῦ φοσσάτου ἐμανδοῖετο.

40. Ταῦτα γὰρ ἀπαντα ἐγεγόνεισαν ἀπὸ ὥρας πρώτης τῆς ἡμέρας ἐως
ῶρας δρδόνης. τότε καὶ ὁ τύραννος πᾶσαν ὑποψίαν καὶ φόβον ἀποθέμενος
1310 εἰσήγει ἐντὸς τῆς πόλεως σὺν τοῖς αὐτοῦ μεσάζουσιν καὶ ἐτέροις σατράπαις,
ἔχων ἔμπροσθεν καὶ διποσθεν τοὺς αὐτοῦ δούλους πῦρ πνέοντας, πάντας το-
ξότας ὑπὲρ τὸν Ἀπόλλωνα, νέοντος Ἡρακλείδας, δ εἰς πρὸς δέκα ἀντιπαρα-
τάξασθαι ἐτοιμος. κατελθὼν δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀποβὰς τοῦ
ἴππου καὶ εἰσελθὼν ἐντὸς ἔξεστη ἐπὶ τῇ θέᾳ, εὑρὼν δὲ ἕνα τῶν Τούρκων

- 1315 κατείξαντα μίαν τῶν μαρμάρων ἐκείνων τὸν μὲν Τοῦρκον ἡρώτα τίνι τρόπῳ φθείρει τὸ ἔδαφος; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο ἔνεκα πίστεως. αὐτὸς δὲ τείνας τὴν χεῖρα πάτει τῷ ξίφει τὸν Τοῦρκον, λέγων καὶ τοῦτο «ἀρχεῖ ὑμῖν ὁ θησαυρὸς καὶ ἡ αἰχμαλωσία· πί δὲ οἰκοδομμαὶ τῆς πόλεως ἐμαὶ τυγχάνουσιν.» ἦν γάρ ὁ τύραννος μετανοήσας ἐπὶ τῇ συνθήκῃ τῇ γενομένῃ, δρῶν τὸν 1320 ἔξαντλούμενον θησαυρὸν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν ἀμετρον, ἐλκύσαντες δὲ τὸν Τοῦρκον ἐκ τῶν ποδῶν ἔξω ἡμιθαυτὴ ἔρριψαν. αὐτὸς δὲ κελεύσας ἔνα σ. 299 τὸν αὐτὸν μιαρῶν ἱερῶν, ἀνέβη ὁ κληθεὶς ἐπ' ἀμβωνος καὶ ἐδιελάλησε τὴν μιαρὰν αὐτοῦ προσευχήν· ὁ δὲ νίδις τῆς ἀρομίας, δι πρόδρομος τοῦ ἀντιχρίστου, ἀναβὰς ἐπὶ τῆς ἀγίας τοιαύτης ἐποίησε τὴν προσευχήν. βαβαὶ 1325 τῆς συμφορᾶς, φεῦ τοῦ φρικάδους τέρατος! οἵμοι, τί γεγόναμεν; αἰ δὲ, τί εἴδαμεν; Τοῦρκος ἐν τῷ ἀγίῳ θυσιαστηρίῳ, ἐν ὧ λείψανα ἀποστόλων καὶ μαρτύρων ἰδουνται, καὶ ἐπάνω αὐτοῦ ἀσεβής; φρίξον, ἥλιε. καὶ ποῦ δ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ποῦ δι νίδις καὶ λόγος τοῦ πατρός, δι θύμενος ἐπάνω καὶ ἐσθιόμενος καὶ μηδέποτε δαπανώμενος; δυτῶς εἰς κτίζηλον ἐλογίσθη 1330 μεν. ἡ λατρεία ἡμῶν εἰς οὐδὲν ἐλογίσθη τοῖς ἐθνεσι διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν. δι ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς τοῦ θεοῦ λόγου σοφίας ἀνοικοδομηθεὶς ναός, καὶ τέμενος τῆς ἀγίας τριάδος δι νομαζόμενος καὶ μεγάλη ἐκκλησία καὶ νέα Σιόν, σήμερον βωμὸς βαρβάρων καὶ οίκος τοῦ Μωαμὲθ ἐπεκλήθη καὶ γέγονεν. δικαία ἡ κρίσις σου, κύριε.
- 1335 Ἐξελθῶν οὖν ἐκ τοῦ βωμοῦ ἐζήτησε τὸν μεγαδοῦκα, καὶ αὐθὶς παρέστησαν αὐτὸν. ἐλθὼν οὖν καὶ προσκυνήσας, εἶπεν αὐτῷ «καλῶς ἐποιήσατε τοῦ μὴ παραδοῦναι τὴν πόλιν. ἵδε πόση ζημία ἐγεγόνει, πόσος δλεθρος, πόση αἰχμαλωσία.» δι δὲ δοὺς ἀπεκρίνατο «κύριε, οὐκ εἴχομεν τύσην ἡμεῖς 1339 ἐξουσίαν τοῦ διδόναι σε τὴν πόλιν, οὐδὲ βασιλεὺς αὐτός, ἀλλας δι τοῦ Χαλίλ πασίαν ἦν γάρ τοέφων θυμὸν καὶ αὐτοῦ. τότε ἀκούσας τὸ δνομα τοῦ βασιλέως ἡρώτησεν εἰ δι βασιλεὺς ἀπέδρα σὸν ταῖς τανοῖ, καὶ δ δοὺς ἀπεκρίνατο δι τοῦ οὐκ οἴδεν· ἦν γάρ αὐτὸς ἐπὶ τῇ βασιλικῇ πόλῃ τότε δι τοῦ Τούρκου 1345 συνήντησαν, εἰσελθόντες ἐν τῇ πύλῃ τῆς Χαροσοῦ, τῷ βασιλεῖ. ἀποσπασθέντες οὖν ἐκ μέσου στρατοπέδου δύο νέοι, εἰργηκεν δι εἰς τῷ τυράννῳ «κύριε, ἔγώ τοῦτον ἀπέκτεινα· βιαζόμενος οὖν τοῦ εἰσελθεῖν καὶ ἀρπάσαι σὸν τοῖς σὸν ἐμοῖ, ἔσσα αὐτὸν τενχόντρο καταλείψας.» δι δὲ ἄλλος εἶπεν «ἔγώ τοῦτον ἐπάταξα πρῶτον.» τότε δι τύραννος στέλλας καὶ τοὺς δύο ἐνετέλατο φέρειν 1350 τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ· οἱ δὲ ταχυδρομήσαντες εὗρον, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τεμόντες παρέστησαν τῷ ἡγεμόνι. δι δὲ τύραννος ἐφη πρός τὸν μεγαδοῦκα «εἰπέ μοι τὸ ἀληθές, εἰ δὲ κεφαλὴ αὕτη ἐστὶ τοῦ βασιλέως σου.» τότε καταστοχασάμενος αὐτὴν εἰργηκεν «έκείνους ἐσί, κύριε.» εἶδον οὖν αὐτὴν καὶ ἔτεροι, καὶ ἐγγάριοι. τότε προσήλωσαν αὐτὴν ἐν τῷ πλοι τοῦ Αὐγονοτείον,

1355 καὶ ιστατο ἔως ἐσπέρας. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκδείρας καὶ ἀχύδοις τὸ δέομα στοιβάσας ἐπεμψε πανταχοῦ, δεικνύων τὸ τῆς νίκης σύμβολον τῷ τῶν Περσῶν δοχηγῷ καὶ τῶν Ἀράβων καὶ τοῖς ὅλοις Τούρκοις.

ο. 301 "Ἐτεροι δέ φασιν ὡς δ δοὺς εὐρέθη μετὰ τοῦ Ὁρχάν ἐν τῷ πύργῳ τῷ τοῦ καστελίου τοῦ Φραντζεΐδων, κἀκεῖ παρεδόθησαν δοῶντες ὡς οὐκ ἦν 1360 δυνατὸν ἀνθίστασθαι πλέον τοῖς Τούρκοις. διτιν δὲ πλείστων ἐκεῖ καὶ εὐγενῶν δοχόντων σὺν τῷ δονκί, ἥτιστο δ Ὁρχάν ἀπό τυνος μοναχοῦ τὰ δημφια αὐτοῦ, καὶ φορέσσας αὐτὰ ἔθωκε τῷ μοναχῷ τὰ αὐτοῦ, καὶ διὰ μιᾶς τοξοβολίκης θυρίδος ἔβαλεν ἁντὸν κατὰ γῆς ἔξω τῆς πόλεως· καὶ λαβόντες οἱ τῶν πλοίων καὶ δεσμώσαντες ἔβαλον ἐντὸς σὺν τοῖς λοιποῖς αλχμαλώτοις.

1365 οἱ δὲ τοῦ πόργου παραδοθέντες καὶ αὐτοὶ ἐντὸς τοῦ πλοίου ἐκείνου εἰσήχθησαν. τότε εἰς τῶν αλχμαλώτων τῶν Ῥωμαίων καταπραγματευσάμενος τὴν αὐτοῦ ἐλευθερίαν εἴρηκε τῷ ναυάρχῳ «εἰ ἐλευθερώσεις με σήμερον, ἔχω σοι δοῦναι τὸν Ὁρχάν καὶ τὸν μεγαδοῦνα δροῦ.» τότε ἀκούσας δ τανάρχος ὅμοσε τοῦ ἐλευθερώσαι αὐτὸν. καὶ τότε δεῖξας τὸν μελαμφόδον

1370 Ὁρχάνην, καὶ μαθὼν δι τι κατ' ἀλήθειαν ἐκείνος ἔστιν, ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. τὸν δὲ μεγαδοῦνα ζῶντα καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὁρχάν λαβὼν εἰς τὸν ἡγεμόνα ἀπῆγαγεν ἐν τῷ Κοσμητίῳ ἐκείνος δὲ τῷ ναυάρχῳ εὐεργετήσας καὶ πλεῖστα δοὺς ἀπέλυσεν· τὸν δὲ μεγαδοῦνα ἐκέλευσε καθίσαι, καὶ παρηγορήσας αὐτὸν ὄδρισε διαλαληθῆναι ἐν τῷ φοσσάτῳ καὶ ἐν τοῖς πλοίοις

1375 διὰ τῶν παῖδων καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ παρενθὺς συνήχθησαν. τότε δ ἡγεμὼν δοὺς ἀνὰ χιλίων ἀσπρῶν κατὰ κεφαλὴν ἀπέλυσε πάντας ἐν τῷ οἴκῳ

ο. 302 αὐτοῦ καὶ αὐτὸν | μεγαδοῦνα, θαρρύνας αὐτὸν καὶ παρηγορήσας τὰ πλεῖστα, εἰπὼν αὐτῷ δι τι «τὴν πόλιν ταύτην σοι μέλλω παρακαταθέσθαι τοῦ ἔχειν τὴν ἀπασαν αὐτῆς φροντίδα, καὶ ποιήσω σε εἰς κρειττούρου δόξαν παρ' ἣν εἰχες 1380 ἐν τῷ καιρῷ τοῦ βασιλέως, καὶ μὴ ἀθύμει.» εὐχαριστήσας οὖν καὶ ἀσπασάμενος τὴν αὐτοῦ χεῖρα ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. μαθὼν δὲ παρ' αὐτοῦ τὰ δύνματα τῶν εὐγενῶν, τῶν ἐν τῷ παλατίῳ διαπρεψάντων δρφικιαλῶν, πάντων τὰ δύνματα κατέγραψε. καὶ ἐν τοῖς πλοίοις καὶ ἐν ταῖς σκηναῖς συναθροίσας οὖν πάντας ἔκηγόρασεν, ἀνὰ χιλίων ἀσπρῶν δοὺς τοῖς Τούρκοις.

1385 Προκαὶς δὲ γενομένης παρελθούσης ἐκείνης τῆς πρώτης καὶ ζοφερᾶς ἡμέρας, ἐν ἣ ἐγένετο ἡ πανωλεύθρᾳ τοῦ γένους ἡμῶν. εἰσελθὼν δὲ τῇ πόλει δ τύραννος καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ μεγάλου δουκὸς ἐλθὼν, ἐκελθὼν δὲ εἰς συνάντησιν αὐτοῦ καὶ προσκυνήσας αὐτὸν, εἰσῆλθεν ἐντὸς. ἦν δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀσθενοῦσα κλινήρης. τότε δ προβατόσχημος λύκος ἔγγισας τῇ κλινῇ

1390 ἐφη προσαγορεύσας αὐτῇ «χαῖρε ὡς μῆτερ· μὴ λυποῦ ἐπὶ τοῖς συμβεβήκοσι. τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γενέσθω. ἔχω ἐπι πλείστα παρ' ὧν ἀπώλεκας τοῦ δούρων σοι· μόνον ὑγίαινε.» ἐλθόντες δὲ οἱ παῖδες αὐτοῦ προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ εὐχαριστήσαντες αὐτὸν ἐκῆλθε περιοδεύων τὴν πόλιν. ἦν γαρ ἡ

1394 πᾶσα ἀστικός, οὕτε ἀνθρωπος οὕτε κτήτος οὐτ' ὅρνεον κραυγάζων ἢ λαλῶν

σ. 303 ἐντός· μόνον τινὲς τῶν μὴ | δυνηθέντων σκυλεῦσαι τι διὰ τὸ ἀντοχυφόν αὐτῶν. διότι καὶ πολλοὶ ἀπὸ ἀλλήλων ἔφορεύθησαν, ἐλκων δὲ εἰς ἐξ ἐτέρου τὰ λάφυρα· καὶ δυνηθεῖς ἥφαζεν, δὲ μὴ δυνάμενος ἀνιστῆναι καιρὸν λαμβάνων πληγὴν ἔκειτο. τῇ δὲ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ, τριακοσήῃ τριῶν δὲ Μάϊος, εἰσῆλθον καὶ τὰ ἔγκατα λειπόμενα αὐτοὶ συγέλεγον.

1400 Τότε δὲ τύραννος διελθὼν τὸ πλεῖστον τῆς πόλεως καὶ πρὸς τοῖς τοῦ παλαίστου μέρεσι συμπόσιον ποιήσας εὐφραίνετο· καὶ δὴ καταβαπτισθεὶς ὑπὸ τοῦ οἴνου καὶ μεθυσθεὶς ὥρισεν τῷ ἀρχιευνούχῳ αὐτοῦ, καὶ προστάξας εἶπεν «ἄπειλθε ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ μεγάλου δουκός, καὶ εἰπὲ αὐτῷ, δοῖτε ὁ ἡγεμὼν ἵνα στείλῃς τὸν νίδον σου τὸν γεώτερον ἐν τῷ συμποσίῳ.» ἦν γὰρ εὐειδῆς ὁ

1405 νέος, ἄγων τεσσαρεσκαιδένατον ἔτος. ἀκούσας οὖν δὲ πατήρ τοῦ παιδὸς ἀπενεκρώθη, καὶ ἡ δψις αὐτοῦ ἡλιούθη, καὶ λέγει τῷ ἀρχιευνούχῳ «οὐκ ἔστι τοῦτο ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διαγωγῇ τοῦ παραδοῦναι τὸ δέσμον παιδὸν οἰκεῖας χεροῖν μιανθῆναι παρ’ αὐτοῦ. κρείττον δὲ ἡν μοι τοῦ στεῖλαι δήμιον καὶ λαβεῖν τὴν κεφαλήν μου ἀπ’ ἐμοῦ.» οὐδὲ δὲ ἀρχιευνούχος συμβουλεῦσας αὐτὸν τοῦ

1410 δοῦναι τὸ παιδίον, ἵνα μὴ εἰς δργὴν ἐκκαύσῃ τὸν τύραννον. δὲ μὴ πεισθεῖς, ἀλλ’ εἰπὼν δτι «εἰ βούλει λαβεῖν αὐτὸν καὶ ἀπειλεῖν, λαβὼν ἀπειλθε. τὸ δὲ ἔγώ σοι τοῦτο διδόναι οἰκεῖων θελήματι οὐ γενήσεται πώποτε.» τότε δὲ ἀρχιευνούχος στραφεὶς εἶπε τῷ ἡγεμόνι ἅπαντα τὰ παρὰ τοῦ μεγάλου δου-

σ. 304 κός λαληθέντα, καὶ πῶς τὸ παιδίον οὐκ ἡβουλήθη δοῦναι. τότε δὲ τύραννος 1415 θυμωθεὶς εἶρηκε τῷ ἀρχιευνούχῳ «λάβε τὸν δήμιον σύν σοι, καὶ στραφεὶς ἀγε μοι τὸ παιδίον. δὲ δήμιος ἀγαγέτω τὸν δοῦνα καὶ τοὺς νίδοὺς αὐτοῦ.» τότε ἐλθόντες, καὶ μαθὼν τὸ μήνυμα δοῦνες ἡσάσσατο τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐπουεύνετο σὺν τῷ δημίῳ αὐτοῦ καὶ δι νίδος αὐτοῦ καὶ δὲ γαμβρὸς αὐτοῦ δὲ Καντακουζηνός. τὸ δὲ παιδίον ἔλαβε μεθ’ ἑαυτοῦ δὲ ἀρχιευ-

1420 νοῦχος. εἰσελθὼν οὖν καὶ δείξας τὸ παιδίον τῷ ἡγεμόνι, τὸν δὲ λοιποὺς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλαίστου Ισταμένους, ὀδρισε τῷ δημίῳ ξίφει τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀποτρηθῆναι. τότε λαβὼν αὐτοὺς μικρὸν κάτασθεν τοῦ παλαίστου, εἶπεν αὐτοῖς δὲ δήμιος τὴν ἀπόφασιν. ἀκούσας δὲ δι νίδος αὐτοῦ τὴν σφαγὴν ἔκλαυσεν. δὲ πατήρ αὐτοῦ γενναίως σταθεὶς ἐνεδυνάμασε τὸν νέον, στηρίζων

1425 αὐτὸν καὶ λέγων στεκνία, εἶδατε τὴν χθὲς ἡμέραν ἐν μῷ καιρῷ δοπῆ τὰ ἡμέτερα πάντα φροῦδα γεγονότα. δὲ πλοῦτος ἡμῶν δὲ ἀκένωτος, η δόξα η θαυμαστή, ην ἔχομεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταῦτη, καὶ δι’ αὐτῆς ἐν πάσῃ τῇ γῇ ην οἰκοῦσι Χριστιανοί. νυνὶ δὲ τῇ ὠδῷ ταύτῃ οὐκ ἐνελείπετο ἄλλο εἰς ἡμᾶς πλὴν η παροῦσα αὕτη ζωῆ. ἔσται δὲ ἡμῖν αὕτη οὐκ ἀτελεύτητος δημό-

1430 ποτε γὰρ θνητόμενα. καὶ ταῦτα πῶς; διτερούμενοι τῶν ἀγαθῶν ὡν ὀλέσσαμεν, τῆς δόξης, τῆς τιμῆς, τῆς αὐθεντίας, παρὰ πάντων διτερούμενοι κατα-

σ. 306 φρονούμενοι καὶ ταλαιπωρούμενοι, ἄχρις οὐ ἔλθῃ ἐφ’ ἡμᾶς καὶ διάνατος, λαβὼν ἐκ τῶν ὠδῶν ἀτίμους. ποῦ δὲ ἡμέτερος βασιλεύς; οὐκ ἐσφάγη χθές; ποῦ ἐμὸς συμπένθερος καὶ σὸς πατήρ δ μέγας δομέστικος; ποῦ δὲ Παλαιολό-

1435 γος καὶ πρωτοστράτωρ σὺν τοῖς δύο νίσσιν αὐτοῦ ; οὐκ ἐσφάγησαν χθὲς ἐν τῷ πολέμῳ ; εἴθε καὶ ἡμεῖς ἀπεθάνομεν σὺν αὐτοῖς . πλὴν καὶ αὕτη ἡ ὥρα ἱκανή ἔστι . μὴ πλημμελήσωμεν πλέον . τίς γὰρ οἴδε τὰ δύλα τοῦ διαβόλου , εἰ καὶ βραδύνοντες πληγῶμεν παρὰ τῶν ιοβόλων βελῶν αὐτοῦ ; νῦν τὸ στάδιον ἔτοιμον . ἐν δύνματι τοῦ σταυρωθέντος ὑπὲρ ἡμῶν καὶ θαυμάτος καὶ 1440 ἀναστάτως ἀποθάνωμεν καὶ ἡμεῖς , ἵνα σὺν αὐτῷ ἀπολαύσωμεν τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ .» ταῦτα εἶπάν τοις νέοντος , ἐγεγόνεισαν πρόδυνμοι τοῦ θαυματοῦ . καὶ λέγει τῷ σπενούλατορι «ποίησον τὸ κελευσθέν σοι , ἀρξάμενος ἀπὸ τοὺς νέοντος .» καὶ ὑπακούσας ὁ δῆμιος ἀπέτεμε τὰς κεφαλὰς τῶν νέων , λοτάμενος δέ μέγας δοῦλος καὶ λέγων τὸ «εὐχαριστῶ σοὶ κύριε» καὶ τὸ «δίκαιος 1445 εἰ κύριε .» τότε εἶπε τῷ σπενούλατορι «ἀδελφέ , δός μοι δλίγην ἀνοχὴν τοῦ εἰσελθεῖν καὶ προσεύξασθαι .» ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ναὸς μικρός . δὲ ἀφῆκε , καὶ εἰσελθὼν προσεύξατο . τότε ἐξελθὼν ἐκ τῆς πύλης τοῦ ναοῦ (ἥσαν γὰρ ἐκεῖ τὰ σώματα τῶν παΐδων αὐτοῦ ἔτι σπαραττόμενα) καὶ πάλιν δοξο- 1449 λογίαν πέμψας θεῷ ἀπετρήθη τὴν κεφαλήν . λαβὼν οὖν ὁ δῆμιος τὰς κεφα- σ. 306 λὰς ἡλθεν εἰς τὸ συμπόσιον , ἐμφανίσας αὐτὰς τῷ αἱμοβόρῳ θηρίῳ· τὰ δὲ σώματα γυμνὰ ἐκεῖ καὶ ἀταφα κατέλιπεν . δμοίως καὶ δυοὺς τῶν εὐγενῶν καὶ δφικιαλίων τοῦ παλατίου μεγιστᾶς ἐξηγόρασε , πάντας στείλας τὸν σπενούλατορα κατέσφαξε . τὰς δὲ γυναῖκας καὶ παΐδας αὐτῶν ἐξελέξατο τὰς φραγαλας κόρας καὶ εὐειδῆ ἄρρενα , καὶ παρέδωκε τῷ ἀρχιευνούχῳ τοῦ τηρεῖ- 1455 σθαι ὅπ' αὐτοῦ . τὴν δὲ λοιπὴν αἰχμαλωσίαν παρέδωκεν ἄλλοις τοῦ φροντί- ζεσθαι ὅπ' αὐτῶν , ἄχρις οὖν εἰσαχθῶσιν εἰς Βαβυλῶνα τὴν Ἀδριανοῦ . καὶ ἦν ἰδεῖν τὴν ἀπασαν πόλιν ἐν ταῖς οικηναῖς τοῦ φοσσάτου , τὴν δὲ πόλιν ἐρη- μον τεκράν κειμένην , γυμνήν , δφωνον , μὴ ἔχονσαν εἰδος οὐδὲ κάλλος .

41.

“Ω πόλις , πόλις , πόλεων πασῶν κεφαλή ! ὡ πόλις , πόλις , κέντρον 1460 τῶν τεσσάρων τοῦ κόσμου μερῶν ! ὡ πόλις , πόλις , Χριστιανῶν καύχημα καὶ βασιλάρων δφανισμός ! ὡ πόλις , πόλις , ἄλλῃ παράδεισος φυτευθεῖσα πρὸς δυσμάς , ἔχουσα ἕνδον φυτὰ παντοῖα βρίθοντα καρποὺς πνευματικούς ! ποὺ σου τὰ κάλλος , παράδεισε ; ποὺ σου ἡ τῶν χαρίτων τοῦ πνεύματος ενεργετικὴ δύσις ψυχῆς τε καὶ σώματος ; ποὺ τὰ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου 1465 μον σώματα , τὰ πρὸ πολλοῦ φυτευθέντα ἐν τῷ ἀειθαλεῖ παραδείσῳ , ἔχοντα ἐν μέσῳ τούτων τὸ πορφυροῦν ἴματιον , τὴν λόγχην , τὸν σπόργον , τὸν κάλα- μον , ἀτια ἀσπάζοντες ἐφανταζόμενα τὸν ἐν σταυρῷ ὑψωθέντα δρᾶν . ποὺ τὰ τῶν δούλων λειψανα ; ποὺ τὰ τῶν μαρτύρων ; ποὺ τὰ τοῦ μεγάλου Κων- σ. 307 σταυροῦν καὶ τῶν λοιπῶν βασιλέων πτώματα ; αἱ | ἀγνιαί , τὰ περίστατα , αἱ 1470 τρίοδοι , οἱ ἀγροί , οἱ τῶν δμητέλων περιφραγμοί , τὰ πάντα πλήρη καὶ μεστὰ λειψάνων δγίων , σωμάτων εὐγενῶν , σωμάτων δγῶν , ἀσκητῶν ἀσκητριῶν . ὡ τῆς ζημίας ! ἔθεντο , κύριε , τὰ θυηταῖα τῶν δούλων σου βρώματα τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ , τὰς σόροκας τῶν δούλων σου τοῖς θηροῖς τῆς γῆς κύ- κλῳ τῆς νέας Σιών , καὶ οὐκ ἦν δ θάπιων . ὡ ναέ , ὡ ἐπάγαε οὐρανέ , ὡ οὐ-

1035 τὰς κλίμακας τοὺς ἐπὶ τούτῳ τεταγμένους, ὥστε ἐπιβαίνειν διὰ τούτων πειράσθαι τοὺς δηλίτας τοῦ τείχους. Καὶ οὕτω ἀγωνίζουν καλῶς καὶ πειρῶ ἀνὴρ ἀγαθὸς εἶναι. (2) Αὐτὸς δέ, ὁ Ζάγαρε, σὺ διαβάς τὴν γέφυραν ταχέως πρόσθιαλε τῷ τοῦ κέρατος τείχει μάλα εὐρωστώς, ἔχων μετὰ σεαυτοῦ καὶ τὰς ἐν τῷ λιμένι ναῦς ἔννεφα πομένας σοι τοῦ ἔργου, καὶ γίνον ἀνὴρ ἀγαθός.

1040 (3) Καὶ σὺ δὲ δομοίως, ὁ Καρατζία, ἔχων τοὺς μετὰ σεαυτοῦ καὶ διαβάς τὴν τάφρον, πρόσθιμε τῷ κατί σε παρερρηγμένῳ τοῦ τείχους, καὶ βιασάμενος τοὺς προομαχομένους φωμαλέως πειρῶ ἐπιβαίνειν τούτου, ἀγωνιζόμενος γενναλῶς ὡς ἀνὴρ ἀγαθός. (4) Καὶ αὐτὸς δὲ ὑμεῖς, Ἰσαάκ τε καὶ Μαχονμούτα, ἔχοντες τὰς ἰδίας τάξεις διαβαίνετε τὴν τάφρον δισφαλδός καὶ πειρᾶσθε διὰ τῶν κλίμακαν ἐπιβαίνειν τοῦ τείχους, οἱ δὲ τοξόται καὶ οἱ τὰς μηχανὰς ἔχοντες καὶ τοὺς τούφακας, βαλλέτωσαν ἴσχυρῶς τοὺς ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων, ὡς ἀνήττον ἀπείργωσιν ὑμᾶς τῆς διαβάσεως. (5) Καὶ ὑμεῖς δέ, ὁ Χαλλή καὶ σ. 92 Σαρατζία, ἐκατέρωθεν ἐμοῦ τὰς τάξεις ἔχοντες καὶ μαχόμενοι, δταν ἐμὲ ἕδητε ἀγωνιζόμενον καὶ πειρώμενον ἐπιβαίνειν κατὰ τὰ παρερρηγμένα τοῦ τείχους, βιαζόμενόν τε τοὺς Ἰταλοὺς καὶ τοῖς μετ' ἐμοῦ πάροδον ἀνοίγοντα ἐς τὴν πόλιν, πειρᾶσθε τρόπῳ παντὶ ἐκατέρωθεν ἀπείργειν τοὺς κατὰ πρόσωπον ὑμῖν ἀντιτεταγμένους, προσβάλλοντες ἴσχυρῶς, ὡς ἀν μὴ σχολὴν ἄγοντες ἀφ' ὑμῶν, ἡττον προσέχωσιν ἡμῖν καὶ μηδαμοῦ προσβοηθῶσι τοῖς ὑψῷ ἡμῶν βιαζόμενοις. Καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε τῶν λοιπῶν ἔμοιγε πάντων μελήσει. "Ἄλλος" ἀπίτε πρὸς τὰς σκηνὰς καὶ τὰς τάξεις ὑμῶν ἀγαθῇ τύχῃ, καὶ δειπνοποιησάμενοι ἀναπαύεσθε."

LII. Τοσαῦτα εἰπὼν διέλυσε τὸν ἔντλογον, καὶ ἀπῆλθον ἔκαστος ἐς τὰς ἑαυτῶν τάξεις τε καὶ σκηνάς, καὶ αὐτὸς δὲ δειπνοποιησάμενος ἀνεπάνετο. "Εωθεν δὲ ἀραστὰς καλεῖ πρῶτον τοὺς μηχανοποιοὺς καὶ κελεύει τὰς μηχανὰς ἐτοιμάσαντας τρέψαι κατὰ τὰ παρερρηγμένα τοῦ τείχους, ἵνα, δταν ἡ καιρὸς, κατὰ τῶν ταύτην προομαχομένων ἀφῶσιν αὐτάς. (2) "Ἐπειτα ἔνγκαλέσας τὰς περὶ αὐτὸν Ἰλας καὶ τάξεις, δηλίτας τέ φημι καὶ ὑπαπειτάς καὶ τοξότας καὶ τὴν βασιλικὴν πᾶσαν αὐλήν, ἐκτάπτει καλῶς κατὰ ἔνυμορίας τε καὶ ἔνυσιτίας καὶ τάξεις, ἀνὰ χιλίους ἡ καὶ πλείους τὸν ἀριθμόν, καὶ κελεύει τούτους ἐκ διαδοχῆς ἀγωνίζεσθαι, δταν ἐς τοῦτο καταστῶσι, καὶ τοὺς μὲν πολεμεῖν τε καὶ μάχεσθαι, τοὺς δὲ ὑπνον αἰρεῖσθαι καὶ σιτία καὶ ἀναπαύειν αὐτούς, ἵνα ὅσι ηεαροὶ πάλιν πρὸς τὸν ἀγῶνα, καὶ τούτους πάλιν ἐτέρους διαδέχεσθαι, καὶ οὕτω τάξεως τάξιν διαδεχομένης δεῖ καὶ ἀναπανούσης, ἀδιάκοπόν τε καὶ ἔνυχῆ γίνεσθαι τὸν πόλεμον, ὡς ἀν 1065 μηδεμίᾳ ἀνακακή τις ἡ ἐκεχειρία ἡ τῷ πολέμῳ τοῖς ἀντιτεταγμένοις. "Ἀποτάπτει δὲ καὶ τόπον ἐμάστρῳ καὶ καιρὸν καὶ τάξιν, καὶ παραγγέλλει πῶς δεῖ καὶ ποῦ καὶ πότε ἀγωνίζεσθαι καλόν. (3) "Ἐπειτα παριπλεύνων περιήσει τὰς ἀλλας τάξεις δηλόσας, ἀποσκοπῶν τε αὐτάς καὶ παρακελευθύμενος καὶ κοινῇ πᾶσι καὶ ἰδίᾳ ἐκάστῳ καὶ παραθαρρύνων καὶ παροργύνων πρὸς τὸν ἀγῶνα,

1075 καὶ μάλιστα δὴ τοὺς ἡγεμόνας τῶν τάξεων, ἐξ ὀνόματος πάντας καλῶν. (4) Περιελθὼν οὖν πᾶσιν τὴν στρατιὰν καὶ τὸ τεῖχος ἀπὸ θαλάσσης ἐς θάλασσαν καὶ παραγγέλλας ἢ δεῖ καὶ παρακαλέσας καὶ παροξύνας ἀπαντας ἐς τὸ πολεμεῖν καὶ παρακελευσάμενος ἀνδρας ἄγαθον γενέσθαι, κελεύει ἔστιαθέντας ἀναπαύεσθαι, ἔως ἂν ἣση τὸ πολεμικὸν καὶ τὸ ἔννθημα ἰδωσι. Δρόσας 1080 δὲ ταῦτα ἀνεχώρησεν ἐς τὴν ἑαυτοῦ σκηνὴν, καὶ ἔστιαθείς ἀνεπαύετο.

LIII. Ῥωμαῖοι δὲ σιωπὴν τοσαύτην ἐν τῇ στρατιᾷ καὶ ἡρεμίᾳν δρῶντες παρὰ τὸ ἔντημα ἐθαύμαζόν τε τὸ πρᾶγμα καὶ ἐς διαφόρους λογισμοὺς καὶ ἐννοίας ἐνέπιπτον, οἱ μὲν γομίζοντες ἐτοιμασίαν εἶναι ἐς ἀναχώρησιν, οὐδὲ δρῆσις δοκοῦντες, οἱ δέ, δπερ καὶ ἦν, παραπενήνθησαν ἐς τὸν πόλεμον καὶ 1085 ἐτοιμασίαν, δηρ δοσον οὐ προσεδόκων, καὶ διεβοῶντο καὶ αὐτοὶ πρὸς ἄλληλους ἡσυχῇ, καὶ πρὸς τὰς ἑαυτῶν τάξεις ἔχωδουν ἐκαστος, τά τε ἄλλα παρεσκευάζοντο.

LIV. Βασιλεὺς δέ, ἐπεὶ ἅρα τε ἦν ἡδη κλινούσης ἡμέρας, ἐγγύς που περὶ δείλην, καὶ δὴ λιος κατὰ νῶτόν τε αὐτῶν ἐγένετο καὶ τοῖς ἑναντίοις κατὰ πρόσωπον, δπερ ἐβούλετο, ἐνταῦθα δὴ κελεύει πρῶτον ἣσαι τάς τε σάλπιγγας τὸ πολεμικὸν καὶ τὰ ἄλλα δργανα τούς τε αὐλοὺς καὶ τὰς σύριγγας καὶ τὰ κύμβαλα πάννυ ἴσχυρῶς ὡς οἰόν τε. Καὶ οὕτως αἱ τε σάλπιγγες πᾶσαι τῶν ἄλλων τάξεων καὶ τὰ δργανα ἐκ διαδοχῆς ἥχησαν μέγα καὶ φοβερὸν δμοῦ πάντα, καὶ τὸ πᾶν ἐσείσθη καὶ διεδονήθη τῇ περιηχήσει τούτων. (2) 1095 Ἐπειτα ἡρθη τὰ σημεῖα καὶ οἱ τοξόται πρῶτοι καὶ σφενδονῆται καὶ οἱ τὰς μηχανὰς καὶ τὸν τούφακας ἔχοντες (οὗτοι γὰρ ἐτέτακτο αὐτοῖς) κατέβαινον σ. 93 ἐπὶ τὸ τεῖχος σχολῇ καὶ βάδην ὡς δὲ ἔσσω βέλους ἐγένοντο, καταστάντες ἐμάχοντο. Καὶ πρῶτα μὲν ἀκροβολισμοῖς ἴσχυροῖς ἐχρήσαντο πρὸς ἄλλήλους ἐκάτεροι, τοῖς τε ἀπὸ τῶν τοξοῶν βέλεσι τοῖς τε ἀπὸ τῶν σφενδονηῶν 1100 λίθοις καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν μηχανῶν καὶ τουφάκων ἀφιεμένοις σιδηροῖς καὶ μολυβδίνοις βόλοις, ἵτε δὲ παλτοῖς καὶ δορατοῖς, ὡς μᾶλλον ἐπλησίαζον, βάλλοντες ἄλλήλους καὶ βαλλόμενοι ἀνοικτὴ ἔννη δργῇ καὶ θυμῷ πολλῷ καὶ κραυγῇ ἦν παρὸς ἀμφοτέροις ἴσχυρὰ καὶ βλασφημία καὶ ὑβρις καὶ πολλοὶ μὲν ἐπιτρώσκοντο, ἐξ ἑκατέρου μέρους, οὐκ δίλγοι δὲ καὶ ἀπέθνησκον. Καὶ 1105 τοῦτο ἐγίνετο μέχρις ἥλιον δυσμῶν δύο ἡ τοιῶν πον ὁρῶν διάστημα.

LV. Ἐπειτα μέγας βοήσας δὲ βασιλεὺς καλεῖ τούς τε ὑπασπιστὰς καὶ δπλίτας καὶ τὸ ἄλλο ἄγημα, εἰπών «Ἔτε.. φίλοι καὶ παῖδες ἔμοι· καὶ δός ἔστιν ἀνδρας ἄγαθον διμάς φανῆναι.» Οἱ δὲ εὐθὺς ἐν τῷ βοῇ καὶ ἀλαλαγμῷ φρικαλέῳ διαβάντες τὴν τάφρον προσέμειξαν τῷ ἔξω τείχει· τὸ δὲ δλον κατέρρειπτο ταῖς μηχαναῖς· στάνδιματα δὲ μόνοι ἤσαν ἀντὶ τείχους πάντοι μεγάλων δοκῶν καὶ φάκελοι κλημάτων καὶ ἄλλης ὄλης καὶ ἀμφορεῖς μεστοὶ γῆς. (2) Ἐνταῦθα ἔννίσταται μάχη καρτερὰ ἐκ χειρῶν ἀγχεμάχοις δπλοῖς, τῶν μὲν φυλιτῶν καὶ ὑπασπιστῶν ἀγωνιζομένων βιάσασθαι τε τοὺς προμαχομένους καὶ ἐπιβῆναι τοῦ σταυρώματος, τῶν δὲ Ῥωμαίων καὶ Ἰταλῶν ἀπό-

1115 σαυθαί τε τούτους καὶ φυλάξαι τὸ σταύρωμα. Καὶ ποτε μὲν ἐπέβαινον τοῦ τείχους καὶ τοῦ πταυρώματος οἱ δόλιται ὑρασέως τε καὶ ξὺν οὐδεὶ λογισμῷ βιαζόμενοι ποτὲ δὲ ἀπεκρούνοντο ἰσχυρῶς καὶ ἐλαύνοντο· καὶ δι βασιλεὺς εἴπετο αὐτοῖς ἀγωνιζόμενός τε γενναίως καὶ παροξύνων αὐτούς. (3) Ἐγ-
1120 ταῦθα κελεύει καὶ τοὺς μηχανοποιοὺς τῷ ἐπιβαλεῖν τὰς μηχαναῖς· αἱ δὲ δόλιγον ἔξ ἐκατέρου μέρους τῶν προστυχόντων εἰργάσαντο. (4) Οὐτως οὖν εὑρώστως τε καὶ γενναίως ἀγωνιζομένων ἀμφοτέρων καὶ μαχομένων, τὸ πλέον τῆς τυκτὸς παρελήλυθε· καὶ ἐκράτουν καὶ ἰσχυν τὸ μικρῶς οἱ
1125 Ρωμαῖοι καὶ Ἰουστῖνος μετὰ τῶν ξὺν αὐτῷ, κατέχοντες τε ἀσφαλῶς τὸ σταύρωμα καὶ φυλάσσοντες, καὶ ἀμυνόμενοι τοὺς ἐπιβυτας γενναίως. Καὶ ταύτη μὲν οὕτως.

LVI. Οἱ δὲ ἄλλοι στρατηγοὶ καὶ σατράπαι μετὰ τῶν ἴδιων τάξων, ἀλλὰ δὴ καὶ δι τῶν νεῶν ἡγεμών, προσβάλλοντες καὶ αὐτοὶ τῷ τείχει κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν ταῖς ναυσὶ ἐμάχοντο ἰσχυρῶς, οἱ μὲν τοῖς ἀπὸ τῶν τοξοτῶν βέλεσι καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν μηχανῶν ἀφιεμένοις, οἱ δὲ κλίμακας προσάγοντες τῷ τείχει καὶ γεφύρας καὶ πύργους ἐνίστηνται μηχανὰς παντοίας. Καὶ τινες αὐτῶν που ξὺν βίᾳ καὶ ἐπιβάνειν ἐπειρῶντο τοῦ τείχους, καὶ μάλιστα δὴ ἥ δ Ζάγανος ἐπετέτακτο καὶ δι Καρατζίας. (2) Οἱ μὲν γάρ, δ Ζάγανος, διαβάς τὴν γέφυραν ἀσφαλῶς καὶ κλίμακας ἐπαγαγὼν τῷ 1130 τείχει καὶ γεφύρας ἀναβιβάζειν ἐπειρῶντο τοὺς δολίτας ξὺν βίᾳ, ἔχων καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἐντὸς τοῦ λιμένος νεῶν τοξότας τε καὶ τουφακοφόρους βάλλοντας ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων ἔξ διπερδεξιῶν τοὺς ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων ἰσχυρῶς, περιπλεονοῦν τῶν νεῶν. (3) Καρατζίας δὲ διαβάς τὴν τάφρον καὶ γενναίως ἀγωνιζόμενος, δῶν τοῦ παρεργημένου τείχους ἐβιάζετο παρελθεῖν. (4) Οἱ δὲ Ρωμαῖοι καὶ τούτους ἰσχυρῶς ἀπεκρούνοντο καὶ ἀπεωθοῦντο λαμπρῶς, ἀμυνόμενοι τε γενναίως καὶ τῷ πολέμῳ καθυπερτεροῦντες καὶ ἀνδρες ἀγαθοὶ γινόμενοι· οὐδὲν γάρ δλως αὐτοὺς ἡδυνήθη παρατρέψαι τῶν γινομένων, οὐδὲ λιμὸς ἐπικείμενος, οὐκ ἀγρυπνία, οὐ πόλεμος ἔννεκτής τε καὶ ἀδιάκοπος, οὐδὲ τραύματα καὶ σφαγαὶ καὶ θάνατοι τῶν οἰκείων πρὸ 1140 1145 δφθαλμῶν δρῶμενοι, οὐκ ἄλλο τῶν φορεδῶν οὐδὲ ἔν, ὁστε ἐνδοῦνται τι καὶ καθυφεῖνται τῆς πρόσθετης ὅρμης τε καὶ γνώμης, ἀλλ ἐτήρησαν γενναίως τὴν ἔξ ἀρχῆς ἐντασιν διὰ πάντων, ἵνας ἥ πονηρὰ καὶ ἀγνάμων τύχη προδώκει τούτους.

LVII. Μεχέμετης γάρ δι βασιλεὺς, ἐπειδὴ τὰς προβεβλημένας οἱ τάξεις 1150 ἐώρα σφόδρα τῷ πολέμῳ πεπονημένας, καὶ μηδὲν περαινούσας δι τι καὶ λόγου δξιον, καὶ τοὺς Ρωμαίους καὶ Ἰταλοὺς εὑρώστως τε ἀγωνιζομένους καὶ τῷ πολέμῳ πλεονεκτοῦντας, ἐνταῦθα δὴ σφόδρα ἀγανακτήσας καὶ οὐκέτι ἀνασκεπτὸς ἡγησάμενος εἶναι, αὐτίκα πάσας ἐπάγει τὰς τάξεις, δις ἐς ὅπερον ἀταμεύετο, ἄνδρας εὐοπλοτάτους τε καὶ εὐτολμοτάτους καὶ εὐθαρσεστάτους

1155 ἄμα καὶ τῶν ἀλλον ἐμπειρίᾳ καὶ δώμη πολλῷ πρόσχοντας οἱ δὲ ἡσαν τὸ καθαρόταν τοῦ στρατοῦ, δηλίται καὶ τοξόται καὶ ἀκοντισταὶ καὶ ἡ περὶ αὐτὸν τάξις τῶν τε ἀλλον καὶ τῶν καλούμενων δὴ γενητέρων οἰς μέγα βοήσας καὶ παρακελευσάμενος ἀνδράσιν ὅγαδοῖς νῦν ἥδη φαῆται, ἡγεῖτο τὴν ἐπὶ τὸ τεῖχος πρώτος αὐτὸς μέχρι τῆς τάφου. (2) Κάνταῦθα δὴ 1160 τοὺς μὲν τοξότας τε καὶ σφενδονήτας καὶ τοὺς τούφακας ἔχοντας πόρρωθεν ἰσταμένους ἐκέλευσε βάλλειν ἐξ ὑπερδεξίων τοὺς ἐπὶ τοῦ σταυρῷματος καὶ τοῦ παρερρηγμένου τείχους προμαχομένους οὕτω πυκνῶς ὥστε μηκέτι ἔαντοις τῷ πολέμῳ ἔχειν κεχρῆσθαι, μηδὲ ἐς τὰ ἔξω προκύπτειν δύνασθαι σ. 94 τῷ πλήθει τῶν ἀφιεμένων | βελῶν καὶ τῶν ἀλλον, τιφάδων δίκην, πιπιδύ- 1165 των τοῖς δὲ ἀλλοις δηλύταις τε καὶ ὑπασπισταῖς ἐσήμηνε διαβάντας τὴν τάφους σπουδῇ προσμεῖξαι τῷ σταυρῷματι. (3) Οἱ δὲ ἀλαλάξαντες μέγα καὶ φοβερὸν ἔν δρυῇ καὶ θυμῷ, μανιομένων δίκην, ἐπίσαιν ἀτε γάρ τεαροὶ δυτες καὶ δωματεῖς καὶ θράσους μετοι καὶ ἐμπροσθεν τοῦ βασιλέως μαχό- μενοι οὐδὲν ἡφίεσαν δομῆς, ἀλλὰ προσμείξαντες τῷ σταυρῷματι θρασέως τε 1170 καὶ ἔν τοι δηνεὶ λογισμῷ καὶ κόσμῳ ἐμάχοντο, κατασπάντες τε τοὺς προβε- βλημένους ἀμφορέας, τάς τε κεραίας ξυγκλῶντες καὶ τὴν ἀλλην ἐνυπεφορη- μένην ὅλην σκεδαννύντες καὶ βιαζόμενοι τρέψασθαι τε τοὺς προμαχομένους καὶ εἴσω τοῦ σταυρῷματος παρελθεῖν.

LVIII. Ἰουστῖνος δὲ μετὰ τῶν ἔννυν αὐτῷ καὶ οἱ ταύτῃ δυτες Ῥωμαῖοι 1175 εὐράστως ἀγωνιζόμενοι ἔνστοις καὶ παλτοῖς καὶ ἀκοντίοις καὶ δρασοι μακροῖς καὶ τοιούτοις τοι ἀγχεμάχοις δηλοις (ἐν χεροῖν γάρ ἦν ἡ μάχη), κατεῖχον τε αὐτὸν τῆς δομῆς, καὶ ἀνείργον εἴσω τοῦ σταυρῷματος παρελ- θεῖν. (2) Ἡν οὖν παρ' ἀμφοτέρων κραυγὴ πολλὴ καὶ βία ἐνυμιγῆς βλασ- φημούντων, ὕβριζόντων, ἀπειλούντων, ὁθονμένων, βαλλόντων, 1180 βαλλομένων, πτεινόμενων, πτεινόμενων, πάντα δεινὰ ποιούντων μετὰ θυμοῦ καὶ δρυῆς καὶ ἦν ἰδεῖν ἐνταῦθα μάχην κρατερὰν ἔννισταμένην τε καὶ ἔνσταδὸν γινομένην μετὰ φρονήματος μεγίστον καὶ ὑπὲρ μεγίστων ἄδλων μαχομένων γενναίως ἀνδρῶν, τῶν μὲν φιλονεικούντων πάσῃ δυνάμει βιάσασθαι τε τοὺς ἀνθισταμένους καὶ κατασχεῖν τὸ τεῖχος καὶ ἐσω τῆς πόλεως παρελθεῖν ἐπὶ 1185 παῖδας καὶ γυναικας καὶ τὰ τιμιώτατα, τῶν δὲ ἀγωνιζομένων καλῶς ἀπώ- σασθαι τε τούτους καὶ φυλάξαι τὰ δυτα ἀγαθά, εἰ καὶ μὴ διὰ τέλους ἵσχυον ὑπερσχεῖν καὶ ταῦτα φυλάξαι. (3) Ἄλλ' ἐδει ποτὲ καὶ τοὺς ταλαιπώρους Ῥωμαίους τῷ τῆς δουλείας ὑπαχθῆναι ζυγῷ καὶ τῶν ταύτης πειραθῆναι δυσοκόλων ἥδη γάρ μαχομένων γενναίως καὶ προσθυμίας καὶ τόλμης οὐδὲν 1190 ἐλλειπόντων ἐς τὸν ἀγῶνα, βάλλεται μὲν Ἰουστῖνος καιρίαν βέλει τῶν ἀπὸ μηχανῆς κατὰ τοῦ στέργον διὰ τοῦ θώρακος διαμπάξ, καὶ βληθεὶς πάπτει αὐτοῦ, καὶ ἀποκομίζεται ἐς τὴν ἰδίαν σκηνὴν κακῶς ἔχων. Ἐκλύονται δὲ οἱ μειν αὐτοῦ πάντες ἀπειρηκότες τῷ πάθει, καὶ καταλείψαντες τὸ τε σταύ- ρωμα καὶ τὸ τεῖχος ἵνα ἐμάχοντο, πρὸς ἐν μόνον ἐώρων, ἀποκομίσαι τε

1195 τοῦτον ἐν ταῖς δικασίαι καὶ πάντοι ἀποκομισθῆναι πᾶς, καίτοι τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πολλὰ παρακαλοῦντος αὐτοὺς καὶ ὑπεσχημένου μικρὸν παραμεῖναι, ὡς ἀν δόπλεμος λαφῆσῃ· οἱ δὲ οὐκ ἔδεξαντο, ἀλλ' ἀναλαβόντες τὸν ἡγεμόνα σφῶν, ὠπλισμένοι ἐχώρουν ἐπὶ τὰς δικαίας σπουδῇ καὶ δρόμῳ, μηδενὸς ἐπιστρεφόμενοι τῶν ἀλλῶν.

1200 *LIX.* Βασιλεὺς δὲ Κωνσταντίνος ἀπαγορεύσας τοῖς δηλοῖς καὶ μηδ' ὅλως ἔχων δι τι καὶ δράσειν (οὐδὲ γάρ εἶχεν ἄνδρας ἐπέρους ἀναπληρῶσαι τοὺς ἀπολειφθέντας τόπους καὶ τὰς τάξεις τῶν ἀπελθόντων εὐθύνει, ἐπικειμένου τε τοῦ πολέμου σφοδρῶς καὶ πάντων ἐς τὰς ἴδιας τάξεις τε καὶ τοὺς τόπους δρόψιτων τε καὶ ἀγωνιζομένων), δύμας γε μὴν μετά τῶν ἀπολειφθέντων 1205 Ῥωμαίων αὐτοῦ καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ, εὑρισκόμεναν πάνυ, στὰς πρὸ τοῦ σταυρώματος ἀπεμάχητο γενναίως.

LX. Μεχεμετής δὲ δι βασιλεὺς κατανοήσας τὸ τε σταύρωμα καὶ τὸ ἄλλο α. 95 κατερριμμένον τοῦ τείχους | κενὸν ἀνδρῶν καὶ τῶν προμαχομένων ἔρημον (ἔγγυς γάρ που ἐτύγχανεν Διονύσιον ἀγωνιζόμενος), τοὺς τε ἄνδρας ὑπεξιόντας 1210 λαθαίως, τοὺς τε μένοντας ἀσθενῶς δι' διλιγότητα μαχομένους, καὶ γνοὺς ἐν τούτων τὸν τε δρασμὸν τῶν ἀνδρῶν καὶ τὴν τοῦ τείχους ἀπόλειψιν, μέγα βοήσας εὐθύνεις «Ἐχομεν, εἰπεν, ω φίλοι, τὴν πόλιν, ἔχομεν ἡδη· φεύγουσιν οἱ ἄνδρες ἡμᾶς· οὐκέτι παραμένειν ἀνέχονται· γυμνὸν τῶν προμαχομένων τὸ τείχος· δίλγουν πόνον τὸ ἔργον καὶ ἡ πόλις ἔάλω· μὴ μαλακισθῆτε οὖν, 1215 ἀλλὰ χωρεῖτε πρὸς τὸ ἔργον εὐψύχως, καὶ γίνεσθε ἄνδρες ἀγαθοί, καὶ μεθ' ὑμῶν.» (2) Ταῦτα εἰπάνταν ἡγεῖτο πρῶτας αὐτός. Οἱ δὲ ἀλαλάξαντες δρόμῳ καὶ βοῇ φρικαλέῳ προλαβόντες τὸν βασιλέα χωροῦσιν ἐπὶ τὸ σταύρωμα, καὶ μάχης ἰσχυρᾶς γενομένης ἐφ' Ἰκανόν, τρέπονται τοὺς ταύτη 1220 Ῥωμαίους καὶ βιαίως ἐπιβαίνοντο τοῦ σταυρώματος, καὶ οὕτω τοὺς μὲν αὐτῶν φίπτουσι κατὰ τοῦ χάρακος τοῦ μεταξὺ τοῦ μεγάλου τείχους καὶ τοῦ σταυρώματος, βαθέος δυτος καὶ δυσδιεξιτήτου, καὶ κατασφάττουσι πάντας αὐτοῦ, τοὺς δὲ ὀθοῦσι διὰ τῆς πυλίδος Ἰουστίνου, ἣν οὗτος ἀνέψειν ἐν τῷ μεγάλῳ τείχει, ἵνα προχείρως ἔχῃ διαβαίνειν ἐπὶ τὸ σταύρωμα. (3) Καὶ γίνεται ὁθισμὸς ἐνταῦθα καὶ φόνος τῶν προστυχόντων πολὺς παρὸς τῶν 1225 δολιτῶν, ἀπε ἔνυθεδραμηκότων καὶ ἐπέρων οὐκ δλίγων ἀτάκτως πρὸς τὴν βοὴν πολλαχόθεν· οὐδὲ δὴ καὶ βασιλεὺς Κωνσταντίνος πίπτει μαχόμενος μετὰ τῶν ἔνταντος γενναίως.

LXI. Οἱ δὲ δπλῖται ἐσεχέοντο ἡδη διὰ τῆς πυλίδος ἐπὶ τὴν πόλιν, οἱ δὲ καὶ διὰ τοῦ κατερριμμένου μεγάλου τείχους ἐσέπιπτον· τὸ δὲ ἄλλο στράτευμα πᾶν ἐπόμενον ὁθισμῷ καὶ βίᾳ ἐσεχεῖτο λαμπρῶς ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν σκεδαννύμενον. (2) Βασιλεὺς δὲ ἐστὰς πρὸ τοῦ μεγάλου τείχους, ἵνα καὶ σ. 96 ἡ μεγάλη σημαία ἦν καὶ τὸ ἔνυθημα, ἀπεσκόπει τὰ δρώμενα· ἡδη γάρ καὶ ἡμέρα ὑπέφανεν. Ἐνθα δὴ φόνος πολὺς τῶν προστυγχανόντων ἐγίνετο, τῶν μὲν κατὰ τὴν δόδον (ἡδη γάρ ἐξήσαντας τινες τῶν οἰκιῶν θέοντες πρὸς τὴν

1235 βοήν, καὶ τοῖς ἔιφεσι τῶν σιρατιωτῶν ἀπροόπτως ἐνέπιπτον), τῶν δὲ ἐν ταῖς οἰκίαις αὐταῖς, ἀπεσπιπόντες βίᾳ τῶν γενητιζάρων καὶ τῶν ἄλλων πτοαπιωτῶν ἐννούντες οὐδενὶ κόσμῳ καὶ λογισμῷ, τῶν δὲ καὶ ἐς ἀλκὴν τρεπομένων, τῶν δὲ καὶ πρὸς ἵεροῖς καταπεφευγότων τε καὶ ἴνετενόντων, ἀνδρῶν, γυναικῶν, παιδῶν, πάντων ἀπλᾶς, μηδεμίδες οὖσας φειδοῦς· (3) δογῆ γάρ καὶ θυμῷ 1240 πολλῷ ἔχώρουν ἐπ' αὐτοὺς οἱ σιρατιῶται, τοῦτο μὲν ἀχθόμενοι τῇ τριβῇ τῆς πολιορκίας, τοῦτο δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων σκόνημασί τε καὶ ὑβρεσίν οὐκ δίλγοις ἔβαλλον αὐτοὺς ἕποι τῶν ἀνοήτων παρ' δλον τὸν πόλεμον, τὸ δὲ δλον δπως δην θροήσωσι τὸ πᾶν καὶ φοβήσωσι καὶ δουλώσωνται ταῖς σφαγαῖς. (4) Ως δὲ ἀλις εἶχον τοῦ φόνου καὶ ἡ πόλις ἥδη δεδούλωτο, 1245 τρέπονται οἱ μὲν ἐν ταῖς τῶν δυνατῶν οἰκίαις κατὰ ξυμμορίας τε καὶ ἐννωμοσίας καὶ τάξεις ἐπὶ διαρπαγῇ καὶ σκυλιῷ, οἱ δὲ πρὸς σύλησιν τῶν ἱερῶν, οἱ δὲ ἐπὶ τὰς κοινάς τε καὶ τῶν ἰδιωτῶν οἰκίας ἐσκεδασμένοι, διαρπάζοντες, σκυλεύοντες, ληιξόμενοι, φονεύοντες, υβρίζοντες, ἀπάγοντες αἰχμαλώτους ἀνδρας, γυναικας, παιδας, πρεσβύτας, νέοντας, ἱερεῖς, μοναχούς, πᾶσαν ἡλικίαν 1250 καὶ τάξιν ἀπλῶς. (5) Καὶ ἡν ἰδεῖν θέαμα δεινὸν καὶ ἐλεεινὸν καὶ πέρα τραγῳδίας ἀπάσης, γυναικας νέας καὶ σώφρονας, εὐγενεῖς τε καὶ τῶν εὐ γεγονότων, τὰ πολλὰ οἰκουμενός καὶ οὐδὲ τὴν αὐλιον προελθούσας ποτέ, καὶ παρθένους εὐπρεπεῖς καὶ φραΐας λαμπράς τε καὶ λαμπρῶν οἰκιῶν καὶ μέχρι τότε δραμένων δρθαλμοῖς δλως ἀγανότους, τὰς μὲν βίᾳ τῶν θαλάμων ἐξελκομένας 1255 ἀπηρῶς τε ἄμα καὶ ἀναιδῶς ἀρπαζομένας, τὰς δὲ—κακὸν αὐταῖς ἔτι κοιμωμέναις ἐφιστάμενοι δναρ ἀνδρες ἐιφήρεις, ἡμαγμένοι τὰς χειρας τῷ φρνῳ, θυμῷ πνέοντες, φονικὸν βλέποντες, ἀσημα φθεγγύμενοι, ἀπηρυθριασμένοι πρὸς πάντα τὰ χείριστα, ἀτε πλῆθος ἐνμμικτον δντες, ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ γένους καὶ τύχης ἐννειλεγμένοι, ὁσπερ ὅτερες ἄγροι καὶ ἀνήμεροι ἐσπηδῶντες, 1260 βιαζόμενοι, ἀπάγοντες αἰσχρῶς, ἐπὶ τῶν τριόδων υβρίζοντες καὶ τί δεινὸν οὐχὶ ποιῶντες φασὶ γέ τοι πολλὰς αὐτῶν καὶ ποδὲς μάστιχας ἀρδητὴ τὴν θέαν τε καὶ ἀκοὴν τούτων καταπλαγέσας ἐγγὺς ἐλθεῖν ἀφεῖναι καὶ τὴν ψυχὴν· (6) Ετὶ δὲ γέροντας ἐντίμους ἐλκομένους τῆς πολιᾶς, τοὺς δὲ καὶ τυπτομένους ἀνηλεῶς παρθένους μοναζούσας σεμνάς τε καὶ ἀπεροῖτους τὸ δλον καὶ τῷ θεῷ μόνῳ προσανεχούσας καὶ ζώσας, φανετρώσαν ἔαντάς, τὰς μὲν τῶν δωματίων βιαίως ἐξαγομένας καὶ συρρόμένας, τὰς δὲ τῶν ἱερῶν ἀποσπωμένας, ἐν οἷς κατέφευγον, καὶ ἀπαγομένας ἐννούντες καὶ δπιμίᾳ, ἔαινομένας τε τὰς παρειάς ἐννούντες καὶ δλολυγῆ καὶ κοπτομένας πικρῶς παιδας ἀπαλούς 1265 ὠμῶς ἀποσπωμένους μητέρων, πόρας ἐλεεινῶς χωριζόμένας τῶν νεογάμων ἀνδρῶν ἄλλα μυρία εἰργασμένα δεινά.

LXII. Τὴν δὲ τῶν ἱερῶν υβρίν καὶ σύλησιν καὶ διαρπαγὴν πῶς ἀντιστέποι τῷ λόγῳ; Κατεβάλλοντο μὲν ἀτίμως ἐς γῆν εἰκόνες καὶ ἀφιδρόματα καὶ τάλλα τῶν ἱερῶν, ἀπεσπάτο δὲ κόσμος δ τούτων, ἀδίδοτο δὲ τὰ

1275 μὲν αὐτῶν τῷ πυρί, τὰ δὲ ἐς λεπτά τεμνόμενά τε καὶ ξυντριβόμενά ἐπὶ τῶν τριόδων ἐρριπτεῖτο, ἡνοίγοντο δὲ θῆκαι τῶν παλαιῶν καὶ μακαρίων ἀνδρῶν καὶ τὰ τούτων ἔξήγετο λείψανα καὶ ἀτέμως λεπτυνόμενα καὶ λυθμενά
δὲ λέγα εἰλικράτιο, τὰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀμφόδων ἐρριπτεῖτο, (2) κρατήρες τε καὶ φιάλαι καὶ ὁ τὴρ παναγεστάτην θνοίαν ἐδέχετο, αἱ μὲν ἐς προπόσεις
1280 καὶ μέθην ἥσαν αὐτοῖς, οἵ δὲ ξυντριβόμενοί τε καὶ χωνευθμενοί ἀπεδίδοντο, ἵερα δὲ σκεύη καὶ πέπλα τίμια πολυτελῆ τε καὶ πολλῷ χρυσίῳ ἐνυφασμένα, τὰ δὲ καὶ λίθοις διαφανέσι καὶ μαργάροις καταστραπτόμενα, τὰ
μὲν ἀπεδίδοντο πονηροτάτοις ἀνδράσιν εἰς ἀπόχοησιν οὐ καλήν, τὰ δὲ πυρὶ¹
παρεδίδοντο, χωνευθμενα διὰ τὸν χρυσόν (3) βίβλοι τε λεγαὶ καὶ θεῖαι,
1285 ἄλλα δὴ καὶ τῶν ἔξω μαθημάτων καὶ φιλοσόφων αἱ πλεῖσται, αἱ μὲν πυρὶ¹
παρεδίδοντο, αἱ δὲ ἀτέμως κατεπατοῦντο, αἱ πλείους δὲ αὐτῶν οὐ πόδες
ἀπόδοσιν μᾶλλον ἢ ὑβριν δύο ἢ τριῶν νομισμάτων, ἕστι δ' ὅτε καὶ δρολῶν
ἀπεδίδοντο· (4) τράπεζαι δὲ ἵεραι ἐν βάθρων αὐτῶν ἀνεσπώντο καὶ ἀνε-
τέποντο, τοῖχοι τε τῶν ἀβάτων καὶ ἀψαντῶν τόπων ἀνηρευνῶντο καὶ τὰ
1290 τῶν τεμενῶν ἵερα ἔδη ἀνωρόντειο τε καὶ κατεκαπτεῖτο ἐπὶ ζητήσει χρυσοῦ,
ἄλλα τε πολλὰ τοιαῦτα ἐτολμᾶτο.

LXIII. Οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ ἐτέρου τείχους τεταγμένοι τε καὶ μαχόμενοι κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν δυστυχεῖς Ῥωμαῖοι νομίζοντες σῶν εἶναι τὴν πόλιν καὶ καπῶν ἀπαθῆ καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας ἐλευθέρους (οὐδὲ γάρ
1195 ἔδεσάν πω τὰ γινόμενα), εὖλωστας τε ἡγωνίζοντο καὶ μετὰ ὁδῶν ἡμέ-
σ. 97 νοτο τοὺς ἐπιόντας καὶ ἀπεωθοῦντο, | λαμπρῶς τοὺς ἐπιβαίνειν πειρωμέ-
νους τοῦ τείχους. (2) Ὡς δὲ κατὰ τῶν τε εἰδον τοὺς πολεμίους καὶ βάλ-
λοντας ἀπὸ τῶν ἔνδον καὶ τῆς πόλεως αὐτούς, καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας ἡν-
δραποδισμένους ἔσθρων καὶ ἀπαγομένους αἰσχρῶς, οἱ μὲν αὐτῶν ἀθυμίᾳ λη-
1300 φθέντες ἐρρίπτουν σφᾶς αὐτοὺς μετὰ τῶν ὅπλων ἀπὸ τοῦ τείχους καὶ ἀπέ-
θνησκον, οἱ δὲ ἀπογνόντες τοῖς ὅλοις καὶ τὰ ὅπλα τῶν χειρῶν ἐκλυομένων
ηδη ἀπολύνοντες, παρεδίδοντο αὐτοὺς τοῖς ἔχθροῖς ἀμαχῇ χρήσασθαι δι τοι καὶ
βούλοιντο.

LXIV. Ἔτυχε δὲ ἐκεῖσε τότε παρῶν καὶ μαχόμενος ἐπὶ τοῦ τείχους
1305 ἐνν αὐτοῖς καὶ Ὁρχάνης δ τοῦ βασιλέως θεῖος, τοῦ Ἀτονμάνων γένους,
δην εἶχε βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐν τῇ πόλει, ἐν πολλῇ ἄγων θεραπείῃ τε
καὶ τιμῇ δι· ἐλπίδας, φυγάδα πρὸ πολλοῦ δητα διὰ τὸν φόβον τοῦ ἀδελ-
φοῦ· ἔζητει γάρ αὐτὸν ἀνελεῖν δις ἰδὼν τὴν τῆς πόλεως ἄλωσιν καὶ θέλων
1310 ἑαυτὸν ἔκοπται, πρῶτον μὲν ἐβουλήθη λαθὼν διαδρᾶναι, ὡς εἰς τῶν ἀπὸ
τῆς στρατιᾶς τῇ τε σκευῇ καὶ τῇ τῆς φωνῆς δμοιβητῇ· ὡς δὲ εἶδε [δι] γνωσθεῖς τε καὶ διωκόμενος (ἥσαν γάρ οἱ ἀραγόντες αὐτόν), δίπτει ἑαυτὸν
εἴθης κατὰ τοῦ τείχους καὶ ἀποθνήσκει. (2) Οἱ δὲ στρατιῶται δραμόντες
αἴρουσιν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἀποταμόντες καὶ ἀπήγαγον τῷ βασιλεῖ· καὶ
γάρ ἔζητει αὐτὸν διὰ σπουδῆς ἢ ζῶντα ἢ τεθνεῶτα ἰδεῖν.

1315 .LXV. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Χαμονᾶς ὁ τῶν νεῶν ἡγεμών, ὡς εἶδε τὴν πόλιν ἔχομένην ἥδη καὶ τὸν δπλίτας ληιζομένους αὐτήν, εὐθὺς ἐπιπλεῖ τῇ ἀλόσει καὶ διαρρήξας αὐτὴν εἰσω γίνεται τοῦ λιμένος· καὶ διας εὔρε τῶν Ῥωμαϊκῶν νεῶν (αἱ γὰρ τῶν Ἰταλῶν τριήρεις τε καὶ δικάδες εὐθὺς βιασάμεναι ταύτας ἀνήχθησαν ἐς τὸ πέλαγος), τὰς μὲν κατέβυσεν αὐτοῦ, τὰς δὲ 1320 αὐτάνδρους ἔλαβε· καὶ ἐποκείλας τὰς ναῦς ταῖς βασιλικαῖς καλονυμέναις πύλαις, ἔπι κειλεισμένας εὐρῶν διαρρήσσει τε τὸ τούτων κλεῖθρα καὶ τὸν μοχλὸν καὶ καταβάλλει ταύτας, καὶ ἐσελθὼν μετὰ τῆς στρατιᾶς ἐν τῇ πόλει, ενδίσκει πολλοὺς ἑκεῖσε τῶν Ῥωμαίων ἔννισταμένους καὶ ἐς ἀλκὴν τραπο-
σ. 98 μένους (οὕπω γὰρ ἐφθάκει πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἡ κατὰ γῆν | στρατιὰ ληιζο-
1325 μένη τὴν ἄλλην πόλιν), καὶ ἔνυβαλλὼν αὐτοῖς τρέπεται καὶ φονεύει πάντας αὐτοῦ, ὅστε διὰ τῶν πυλῶν αἷμα δύνηται πολὺ.

LXVI. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἡ ἄλλη στρατιὰ ἐφθάκει, δμοίως δὲ καὶ διὰ τῶν ἄλλων παραλίων πυλῶν ἐσεχέοντο λαμπρῶς, ταύτας ἔνγκλωτες καὶ καταβάλλοντες, καὶ οὕτως ἀπαν τὸ στράτευμα τῶν νεῶν ἥδη σκεδασθεν ἀνὰ 1330 πᾶσαν τὴν πόλιν τρέπεται ἐς διαρραγήν, ληιζόμενον πάντα τὰ ἐν ποσὶ καὶ δίκην ἐμπίπτον πυρὸς ἡ σκηπτοῦ· καὶ ἐμπιπόν πάντα καὶ ἀφανίζον, ἡ χει-
μάρρου δίκην ἄπαντα παρασύρον καὶ διαφθεῖρον· καὶ γὰρ οἵτοι πάντα διη-
ρευνήσαντο ἀκριβέστερον ἡ Δάτις, φασί, τὴν Ἐρετρικήν, ναούς, Ἱερά, θήκας τε
παλαιὰς καὶ τάφους ἀναρρηγνύντες, στοάς τε ὑπογείους καὶ καταδύσεις καὶ 1335 κρησφύγετα καὶ ἄντρα καὶ χηραμοὺς καὶ ἄλλο πᾶν κεκρυμμένον ἀνερευνῶν-
τες καὶ εἴ πού τις ἡ τὸν κεκρυμμένον, ἐς φῶς ἐξάγοντες. (2) Ἐς δὲ τὸν μέγιστον ἐσελθόντες τῆς τοῦ θεοῦ Σοφίας νεύν, εὔρον ἑκεῖ πολὺ τὸ πλῆθος ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν καὶ παῖδων καταφυγόντας τε καὶ θεοκλη-
1340 τοῦντας οὓς καὶ δίκην σαγήνης ἔνγκλεσαντες παρεστήσαντο πάντας δμολο-
γίᾳ, καὶ ἀπήγαγον αἰχμαλώτους, τοὺς μὲν ἐς τὰς τριήρεις, τοὺς δὲ ἐς τὸ στρατόπεδον.

LXVII. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ οἱ ἐν τῷ Γαλατῷ, δις είδον τὴν πόλιν ἔχο-
μένην ἥδη καὶ διαρραζομένην, εὐθὺς προσεχώρησαν δμολογία τῷ βασιλεῖ
1345 ἐπὶ τῷ μηδέν τι κακῶν παθειν, ...? Ἀγοράντες τὰς πόλεας ἐσεδέχοντο τὸν Ζάγαρον μετὰ τῆς στρατιᾶς, καὶ αὐτοὶ οὐδὲν δλως ἥδεκηντο. (2) Ἡ δὲ στρατιὰ πᾶσα, ἡ τε κατὰ γῆν ἡ τε κατὰ θάλασσαν, ἐσχυτεῖσα ἐς τὴν πόλιν
ἀπὸ πρωτας βαθείας καὶ αὐτοῦ τοῦ περιόρθρου μέχρι δείλης δψίας ἥληζετο
καὶ διηρπάζετο ταύτην, ἐκφοροῦσα πᾶσαν τὴν λείαν ἐς τὸ στρατόπεδον, τὴν
δὲ καὶ ἐς τὰς ναῦς· ἔστιν δὲ ταύτης καὶ διαρράζοντες ἔποι ἀπερ-
1350 φῶρες καὶ λαθραίως ἔξιόντες τῶν πυλῶν ἀπήγεσαν ἐς τὰ οἴκοι. (3) Οὗτα
δὲ πᾶσαν ταύτην ἐκένωσε καὶ ἡρήμωσε καὶ πυρὸς δίκην ἥφαντος καὶ ἡμα-
ρρώσεως δσθ' δλως ἀπιστημῆναι εἰ καὶ ἦν αὐτῇ ποτε ἡ ἀνθρώπων οἰκησις
ἡ πλοῦτος ἡ περιουσία πόλεως. ἡ ἄλλη τις κατ' οἴκον κατασκευή τε καὶ περι-
φάνεια, καὶ ταῦτα οὕτω λαμπρᾶς καὶ μεγάλης ὑπαρχούσης πόλεως οἴκοι

1515 οἰκίας τε λαμπρᾶς τὰς τῶν δυνατῶν καὶ ποραδεῖσον καὶ ἀγροὺς καὶ ἀμπέλους ἔσω τῆς πόλεως, τοῖς δὲ καὶ ναοὺς περικαλεῖς, ὡστε εἶναι αὐτοῖς ἐς κατοίκησιν. (5) Ἐκλέγεται δὲ καὶ αὐτὸς τὸν μέσον καὶ κάλλιστον χῶρον τῆς πόλεως ἐς οἰκοδομὴν βασιλείων. Μετὰ δὲ τοῦτο, τῶν αἰχμαλώτων δούς σ. 102 ἐλαβε δασμὸν ἐνν γυναιξὶ | καὶ παισὶ καθίζει παρὰ τῷ τοῦ λιμένος αἰγιαλῷ 1520 τῆς πόλεως, φαλασσούς δυτικας, οὓς πρώην Στενίτας ὠνόμαζον, δοὺς αὐτοῖς καὶ οἰκίας καὶ ἀτέλειαν χρόνων δητῶν· (6) καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ πᾶσι τοῦτῳ αὐτῷ προκηρύξας, δοὺς τὴν ἴδιαν ὥρην καταβαλόντες ἢ ξυνθέμενοι καταβαλεῖν ἐν καιρῷ ὅριῷ τοῖς δεσπόταις, βούλοιντ' ἀν κατοικεῖν ἐν τῇ πόλει, καὶ τούτοις δὴ ἀτέλειαν καὶ οἰκίας παρέσχεν ἢ τῶν ἴδιων ἢ τῶν ἀλλοτρίων. (7) 1525 Ἐβούλετο δὲ καὶ τῶν ἀρχόντων οὓς ἔξελέξατο κατοικεῖσαι αὐτοῦ ἐνν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, παρασχὼν αὐτοῖς καὶ οἰκίας καὶ κτήματα καὶ πρόνοιαν τοῦ ζῆν, καὶ τρόπῳ παντὶ θεραπεῦσαι αὐτούς· καὶ ἡν αὐτῷ τοῦτο κατὰ νοῦν τε καὶ διὰ απονδῆς, ὡς ἐλέγετο· (8) τὸν δέ γε Νοτιαράν καὶ τῆς πόλεως ἐπιστάτην ἐσκόπει καταστῆσαι καὶ τοῦ ἔνυοικομοῦ ταύτης κύριον, ξυμβούλῳ χρησάμενος αὐτῷ πρότερον πέρι τούτου ἀλλ' ἐφθησαν αὐτοὺς τὰ τοῦ φύδονος βέλη 1530 βαλόντα καιρίαν, καὶ κυροῦνται θάνατος ἀδικος κατ' αὐτῶν. (9) Τῶν γάρ μέγα δυναμένων ἔνιοι, οὐκ οἰδ' ὅθεν, φύδοντος δὴ καὶ μίσει τῷ πρόδος τοὺς ἀνδρας φερόμενοι ἀναπελθοντι τὸν κρατοῦντα τούτους ἐκ μέσου ποιῆσαι, μὴ δεῖν λέγοντες ἄνδρας 'Ρωμαίους καὶ τῶν ἐπιφανῶν μὴ δι το γε κατοικεῖν ἐν 1535 τῇ πόλει ταύτῃ καὶ προνοίας ἡστινοσοῦν ἡξιῶσθαι, ἀλλ' οὐδὲ ζῆν δλως καὶ περινοστεῖν ἐν τῷ τόπῳ τῷ σῷ ἀνεθέντας γάρ μικρὸν καὶ τῆς δουλείας ἀπαλλαγέντας οὐκ ἡτρεμήσειν δι, ἀλλὰ τῶν ἴδιων καλῶν καὶ ὡν πρόσθεν εἰχον ἐπιθυμήσαντας καὶ δὴ καὶ ἐλευθερίας, πάντα πράξειν κατὰ τῆς πόλεως, ἢ αὐτομολήσαντας πρόδος τοὺς ήμιν ἐναντίους ἢ αὐτοῦ μέροντας. (10) Τούτοις πεισθεῖς ἢ μᾶλλον παραπεισθεῖς ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν ἀναιρεθῆναι τοὺς ἄνδρας. Οἱ δὲ ἀναιροῦνται, καὶ ξυναναριζεῖται τούτοις δ μέγας δοὺς ἐνν τοῖς δυσι νέσι. (11) Φασι γέ τοι τοῦτο, ἐς τὸν τόπον τῆς ἀναιρέσεως ἀπαγόντα, παρακαλέσαι τὸν δῆμιον πρὸ δφθαλμῶν αὐτοῦ πρότερον ἀποκτεῖναι τοὺς παῖδας, τοῦ μὴ τὸν θάνατον δέσαντας ἀργηθῆναι τὴν πίστιν, εἰδ' οὐ 1540 τοὺς αὐτὸν τοῖς παισὶν ἐπιθύσαι. 'Ιστάμενον οὖν δρᾶν ἀτενὶ σφατιομένους τοὺς παῖδας ἀτρέπτῳ τῷ δηματι καὶ ἀπτοήτῳ τῇ γνώμῃ, εἰδ' οὗτος εὐξάμενον καὶ τῷ θεῷ χάριτας δημολογήσαντα τῆς ἀπαγωγῆς τῶν παύδων, καὶ ξανθοῦ ὑποθεῖναι τὸν αὐχένα τῷ ξίφει. Οὕτω γενναίως καὶ μετὰ φρονήματος καθεστῶτος καὶ ψυχῆς ἀνδρεῖας ἀπένθησεν. (12) Ἡν γάρ δ ἀνὴρ εὐσεβής τε τὰ ἐς θεὸν δλως καὶ ἐννέσει διαφέρων, ἔτι δὲ φρονήματος μεγαλεῖρ καὶ γνώμης δξύτητι καὶ ψυχῆς ἐλευθερίᾳ πάντων κρατῶν, καὶ διὰ πάντων φύσεως δημητην δεικνὺς καὶ ἀνὴρ ἀγαθὸς ὡν δι' ὧν καὶ τὴν πολιικὴν ἀρετὴν ἔσχε, καὶ τὴν ἐν τοῖς πρόδημοι δύναμιν ἐκτίησατο, καὶ ἐπὶ μέγα δόξης ἥρθη καὶ πλούτου, τὰ πρώτεια φέρων οὐ μόνον παρὰ 'Ρωμαίοις, ἀλλὰ δὴ

1555 καὶ πολλοῖς τῶν ἔξω γενῶν. Καὶ οἱ ξὺν αὐτῷ δὲ πάντες εὐθαρσῶς τε καὶ μετὰ γνώμης σταθερᾶς καὶ ἀνδρείας ἀπέθνησκον, ἐννέα τὸν ἀριθμὸν δυτες.
(13) Ὅστεοδόν γε μὴν καταφωράσας δὲ βασιλεὺς τὸν δόλον καὶ τὴν κακουργίαν τῶν ἀναπεισάντων αὐτὸν ἀποκτεῖναι τοὺς ἄνδρας, καὶ μισήσας τῆς κακουργίας αὐτοὺς ἐξ ὀφθαλμῶν ποιεῖται, τοὺς μὲν θανάτῳ ζημιώσας, τοὺς
1560 δὲ παραλύσας τῆς ἀξίας καὶ τῆς τιμῆς καὶ ταύτην οὐκ ἐς μακρὰν ἔδοσαν δίκην τῆς ἐς τοὺς ἄνδρας παρανομίας. Καὶ ταῦτα μὲν μικρὸν ὕστερον. (14)
Ἀποκαθίστησι δὲ καὶ τῆς πόλεως ἐπαρχον τότε καὶ τῶν περὶ αὐτὴν ἄνδρα
τῶν πάντων ξυνετῶν καὶ χρησίμων, ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς τρόπους χρηστόν, Σου-
λαῖμάνην δυνα, φ τά τε ἅλλα καὶ δὴ καὶ τὸν τῆς πόλεως ξυνοικισμὸν ἐπέ-
1565 τρεψε πάντα τοι προῦργον ποιεῖν.

CHRONICON MINUS

στ. 1060

υνγ'. Καὶ τῇ γ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τοῦ ἔτους διέβη εἰς τὴν Ἀνδριανούπολιν, ὡς φαίνεται, διὰ τὰς δύο ἡμέρας αὐτὰς ἵνα κρυψίως ἔῃ πόλιστρον καλῶς καὶ τὰ τοῦ κάστρου [235] καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ φθινοπώρῳ ἤλθεν δὲ Τουραχάνης μετὰ καὶ τῶν νήσων αὐτοῦ καὶ πολλοῦ φωσάτου 5 εἰς τὸν Μορέαν, ἐν φαριζῷ καὶ διὰ δύο αὐτοῦ ἑάλω ὑπὸ τῶν Μοραΐτῶν. [236] καὶ τῇ ιζ' τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐγεννήθη καὶ διὰ τῶν Παλαιολύγων γένους διάδοχος καὶ αἰληφονθόμος, διὸ Ἄνδρεας δὲ Παλαιολύγος. [237] καὶ τῇ δ' τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἤλθεν πάλιν ἀμηρᾶς καὶ παρέπεσε τὴν πόλιν πολιορκῶν αὐτὴν πᾶσι τρόποις καὶ πάσαις μητραῖς, διά τε γῆς καὶ θαλάσσης περικυκλώσας καὶ τὰ ιη' μίλια τῆς πόλεως, τετρακοσίων πλευσίμων διπλῶν ἀπὸ τὴν θάλασσαν μικρῶν καὶ μεγάλων, διακοσίων δὲ χιλιάδων ἀνδρῶν ἀπὸ τῆς στρεμμῆς, ἐχούσης τῆς πόλεως, τῆς τοσαντῆς εἰς μέγεθος, ἄνδρας πρὸς ἀντιπαράταξιν! διψ φέσιν διενε πῶν 14 μόδις διπλῶν σ' ἡ μικρόν τι πρός. [240] "Ἐγγων οὖν ἐγὼ τοῦτο οὕτως ἔχον, στ. 1061 ἀπὸ αἰτίας τοιαύτης τοῦ γὰρ βασιλέως προστάξαντος τοῖς δημάρχοις ἔγραψεν εἰς Ἑκαστος [241] τὴν δημαρχίαν αὐτοῦ ἀκριβῶς, τὸν δυναμένους απαθῆταις ἐν τῷ κάστρῳ κοσμικοὺς καὶ καλογέρους, καὶ τοῖς καὶ τοῖς ἀριστοῖς πρὸς διμυνατοῦ ἢ έτη εἰς Ἑκαστος αὐτῶν, καὶ φέροντες εἰς Ἑκαστος τῶν δημάρχων δέδωκε τὸ κατάστιχον τῆς αὐτοῦ δημαρχίας τῷ βασιλεῖ· εἴτα δρίζει πρὸς 20 ἑκὲν· Αὕτη ἡ δουλεία πρὸς σὲ ἀφορᾷ καὶ οὐ πρὸς ἄλλον τιγδ. Διὰ τὸ ἐπίστασθαι σε καὶ καλῶς ὀριθμεῖν καὶ καλῶς φυλάσσειν τὰ φυλακῆς δεδμενα καὶ ἀπόκρυφα· καὶ λάβε τὸ κατάστιχον καὶ καθίσας εἰς τὸ δοπτήτιον σου λογάριασε ἀκριβῶς, πόσοι εἰσὶν ἄνθρωποι, καὶ πόσα ἀριστα, καὶ πόσα κοντάρια, καὶ πόσα σκοντάρια, καὶ πόσα τοξάρια, καὶ ἐκτελέσας τὸν δρισμὸν αὐτοῦ 25 φέρων δέδωκα τῷ αὐθέντῃ μον καὶ βασιλεῖ τὸ κατάστιχον μετὰ λύπης καὶ σκυθρωπότητος οὐ πολλῆς καὶ ἔμεινε μόνον ἐν ἀποκρύφῳ ἡ ποσότης εἰς ἐκεῖνον καὶ ἐμέ. [288] Καὶ τῇ καθ' Μαΐου, ἡμέρᾳ γ' ὥρᾳ τῆς ἡμέρας ἀρχῆς, ἀπῆρε τὴν πόλιν δὲ ἀμηρᾶς, ἐν ἦν ὥρᾳ καὶ ἀλώσει τῆς πόλεως καὶ δὲ μακαρίτης αὐθέντης μον καὶ βασιλεὺς καὶ Κωνσταντῖνος σκοτωθεὶς ἀπέθανεν ἔμοι 30 πλησίον αὐτοῦ οὐδὲ εὑρεθέντος τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, ἀλλὰ προστάξει ἐκείνου εἰς ἐπίσκεψιν δῆθεν ἄλλον μέρος τῆς πόλεως· ίοὺ ίοὺ κάμοι, τῆς προνοίας οὐκ οἰδεν εἰς τίνα με καιρὸν φυλαττούσης! "Ἡν δὲ ἡ πᾶσα ζωὴ αὐτοῦ δὴ τοῦ μακαρίου βασιλέως καὶ μάρτυρος χρόνοι μαθ' καὶ μῆνες γ' καὶ ἡμέραι η', ἀφ' ὧν ἡν βασιλεὺς χρόνους δ', μῆνας δὲ καὶ ἡμέρας καὶ δ', δύοδος βασιλεὺς

35 τοῦ γένους αὐτοῦ τῶν Παλαιολόγων ὁ γάρ πρώτος ἦν Μιχαήλ· δεύτερος Ἀνδρόνικος· ὁ τρίτος Μιχαήλ· δέ τέταρτος Ἀνδρόνικος· δέ πέμπτος Ἰωάννης· δέ ἕκτος Μανουὴλ· δέ βέδρομος Ἰωάννης, καὶ δέ δύδος Κωνσταντῖνος. Ἡρόχον δὲ καὶ βασίλειον ταῦτην δὴ τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ τούτων γένος τῶν Παλαιολόγων χρόνους ἐκατὸν ἑνενήκοντα τέσσαρας καὶ μῆνας
40 δέκα καὶ ἡμέρας δέ· ἀλοὺς οὖν ἔγώ καὶ πάντα τὰ δυσχερῆ καὶ κακὰ τῆς αἰχμαλωσίας ὑπενεγκὼν δέ δῆλος, τέλος ἐξαγορασθείς.

στ. 1063   υνδ'. .... 'Ο δὲ μακαρίτης καὶ αὐθέντης μον δ βασιλεύς, τι οὐκ ἐπράξεν κρυφώς καὶ φανερῶς πρὸς βοήθειαν τοῦ δοπιάνου αὐτοῦ καὶ τῶν Χριστιανῶν ἢ τῆς ζωῆς αὐτοῦ; "Ἡ ἑνεργοῦτο, δι, ἐὰν ἐπισυμβῇ τι ποτε, να
45 φύγῃ, δυνατοῦ καὶ εὐκόλου δύντος; Τίς γάρ ἐπίστατο τῶν δλλων πάντων πάρεξ τοῦ Καντακουζηνοῦ Ἰωάννου, δι δ Ἰάγκος προεξήγησεν νὰ τὸν δῶσῃ
ἡ τὴν Σηλυμβρίαν, ἡ τὴν Μεσημβρίαν, καὶ νὰ ἔνι εἰς τῶν ὑποχειρίων αὐτοῦ,
καὶ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ ἐκεῖσε ἔχει, καὶ εἰς καιρὸν μάχης τῶν
Τούρκων νὰ ἔνι ἔχθρος ἐκείνων καὶ βοηθός τῆς πόλεως· καὶ ὡς ἐγένετο ἡ
50 μάχη, ἐδόθη αὐτῷ ἡ Μεσημβρία, καὶ τὸ χρυσόβουλον δι^ε ἐμοῦ ἐγράψῃ· καὶ
δ γαμβρὸς Θεοδοσίου τοῦ Κυπρίου δ τοῦ Μιχαήλ υἱὸς ἐκόμισεν εἰς ἐκεῖνον
τις ἡπίστατο τὴν τοῦ φηγὸς ζήτησιν τῶν Κατελάνων, δι νὰ δοθῇ πρὸς ἐκεῖ-
νον ἡ Λῆμνος καὶ νὰ ἔνι κατὰ τῶν Τούρκων ἐν τῇ θαλάσσῃ ἀει καὶ ὑπὲρ
τῆς πόλεως ἐν ἀνάγκῃ βοηθός, καὶ ἐπράττετο; Τίς [328] ἡπίστατο, δος δὴ
55 καὶ χρήματα καὶ ἐπαγγελίας δέδωκε καὶ ἔστειλεν εἰς τὴν Χίον διὰ τοῦ Γα-
λατᾶ, ἵνα στείλωσιν ἀνθρώπους καὶ οὐκ ἔστειλαν; Τίς καὶ νηστείας καὶ δεή-
σεις ἐποιεῖτο καὶ δι^ε ἔστιν καὶ διὰ τῶν ιερέων διδοὺς αὐτοῖς χρήματα, ἡ
τοῖς πιωχοῖς πλείω ἐθεράπευσεν ἡ ἐπαγγελίας ἐποιήσατο πλείους εἰς Θεόν
εἰς τὸ ἐλευθερωθῆναι τὸν Χριστιανὸν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν Τούρκων
60 ἀλλ' δμως πάντα ταῦτα μὲν παρεῖδε Θεός, τίσι κρίμασιν, οὐκ οἴδα· τὰ δὲ
στ. 1064 ἥγνοοῦσαν οἱ ἀνθρώποι, καὶ ἐκαστος ἔλεγε κατ^ε | ἐκείνου τὸ ηθελεν.

35 λογ ἔτερον ἐτοιμάσας, κατὰ τῆς υῆσου 'Ρόδου ἐλθὼν ἀπρακτὸς ἐκ τῶν ἐκεῖθεν διέβη, καὶ πολλοὶ ἐκ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἀπεκτάνθησαν διὰ τὸ ἐλθεῖν στόλον τινὰ ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς βοήθειαν. αὐτὸς δὲ θυμῷ παχλάξων, ἵνα τὴν ἀνταμοιβὴν τοῖς Ἰταλοῖς ποιήσῃ, στόλον βαρὺν ἐτοιμάσας μετὰ στρατοῦ
o. 95 πολλοῦ ἱππικοῦ τε καὶ πεζοῦ ἔστειλε κατὰ τῆς | Καλαβρίας καὶ τῆς Ἀπου-
40 λας, καὶ ἐν τῷ ἀπέρχεσθαι τὸν στόλον Ζάκυνθον καὶ Κεφαλονίαν ὑποτελεῖς ἐποίησε· φθάσας δὲ ὁ στόλος ἐν τῇ Καλαβρίᾳ, τὸ φρούριον τὸ ἐν τῇ Ἀπου-
λίᾳ τὸ λεγόμενον 'Υδροῦς ἀποκλείσας καὶ πολιορκήσας αὐτὸν ἔλαβε, καὶ ἔτερα φρούρια τινὰ λαβὼν πρόσω προρεύετο. καὶ ἐδινεὶ μὴ δ θεὸς ἐξ ἀνθρώπων ἐποίησεν αὐτὸν οἰς οἴδε τρόποις, τὰ δμοια ὡς καὶ ἡμεῖς οἱ Ἰταλοὶ ἔπαθον
45 ἄν. ἀκούσθεις δὲ ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, οἱ στρατάπαι καὶ οἱ κυβερ-
νῆται τοῦ στόλου καὶ τοῦ στρατοῦ μετὰ συμβάσεως τὰ φρούρια ἀφέντες ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀνεχώρησαν· καὶ οὕτως τὰ ἐν τῇ Καλαβρίᾳ γεγόνασιν. ἐβασι-
λευσεν δὲ ἐτῇ δύο καὶ τριάκοντα, καὶ δέκα βασιλείας ὑπέταξε καὶ ἐδούλωσε,
καὶ διακοσίας πόλεις ἐκ τῶν Χριστιανῶν ἔλαβε. πέντε δὲ διαλέκτους χωρὶς
50 τῆς αὐτοῦ ὁρθῶς ὠμίλει, 'Ελληνικήν, Λατινικήν, 'Αραβικήν, Χαλδαικήν
καὶ Περσικήν. Μαγ ἦν εὐφραινόμενος διαιλεῖν καὶ διαλέγεσθαι μετὰ σοφῶν
καὶ συνετῶν ἀνδρῶν διὰ τοῦτο καὶ τὸν πατρίαρχην καὶ Γεννάδιον ἥγαπα
καὶ ἤκουεν αὐτοῦ καὶ συγχάνεις ὠμίλει αὐτῷ. ἔλεγε δὲ διτὶ ἐκ τῆς τῶν
ἀστρων κινήσεως ἐγνώριζεν διτὶ βασιλεῖς ἐμελλεν ὑποτάξαι καὶ πολλοὺς
55 τόπους δουλῶσαι, καὶ οὕτως ἐγένετο.

o. 178 II, 13. .... εἶθε ἐνώσις εἶη τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ὑστερήσας με δ θεὸς
τῶν ὀφθαλμῶν μου. ἀλλὰ διὰ τί; διτὶ καὶ αὐτὴ ἡ τῆς συνόδου ὑπόθεσις ἦν
αἵμα πρωτη καὶ μεγάλη ἵνα γένηται ἡ κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῶν
δασεβῶν ἔφοδος, καὶ ἀπὸ ταύτης πάλιν ἡ πολιορκία καὶ αἰχμαλωσία καὶ
60 τοιαύτη καὶ τοσαύτη συμφορὰ ἡμῶν. καὶ ἀκούσατε λόγους ἀληθεῖς τὴν αὐτο-
λήθειαν προβαλλομένου μου μαρτυροῖσαν.

Ἐλπεν δὲ οἰδίμος βασιλεὺς καὶ Μαρουήλ πρὸς τὸν νίδον αὐτοῦ, τὸν βα-
σιλέα καὶ 'Ιωάννην, μόνος πρὸς μόνον, κάμοι μόνον ισταμένον ἔμπροσθεν
αὐτῶν· καὶ ἐκπεσόντος λόγου περὶ τῆς συνόδου ἔφη εὐέ μον, βεβαίως καὶ
65 ἀληθῶς ἐπιστάμενα ἐκ μέσου τῆς παρδίας αὐτῶν δὴ τῶν δασεβῶν, διτὶ λίαν
διστάζοντοι φοβούμενοι μή πως συμφωνήσωμεν καὶ ἐναθῶμεν τοῖς δυτικοῖς
Χριστιανοῖς· δοκεῖ γὰρ αὐτοῖς διτὶ εἰ τοῦτο γένηται, γενήσεται τι κακὸν
μέγα κατ' αὐτῶν παρὰ τὸν εἰρημένων δυτικῶν δι' ἡμᾶς. λοιπὸν τὸ περὶ^{τοῦ}
τῆς συνόδου μελέτα μὲν αὐτὸν καὶ ζήτει, καὶ μάλιστα δταν χρείαν ἔχεις φο-
70 βῆσαι τὸν δασεβεῖς, τὸ δὲ ποιῆσαι αὐτὴν μηκέτι ἐπιχειρισθῆς αὐτό, διότι ὡς
βλέπω τὸν δημετέρους, οὐκ εἰσιν δρμόδιοι πρὸς τὸ εὐρεῖν μέθοδον καὶ τρό-

o. 179 πον ἐνώσεως συμφωνίας τε καὶ εἰρήνης | καὶ ἀγάπης καὶ δμονοίας, εἰ μὴ
φροντίζουσι πρὸς τὸ ἐπιστρέψαι αὐτούς, λέγω τὸν δυτικούς, ὡς ἡμεν
ἀρχῆθεν, τοῦτο δὲ ἀδύνατον δυτικῶν σχεδὸν γάρ φοβοῦμαι μὴ καὶ χείρον σχί-

75 ομα γένηται· καὶ ἵδον ἀπεκαλύψθημεν τοῖς ἀσεβέσι.» τοῦ δὲ βασιλέως ἔδοξε
μὴ δεξαμένου τὸν λόγον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, μηδὲν εἰπὼν ἀναστὰς ἀπῆλθε.
καὶ μικρὸν σύννονος γεγονὼς δι μακαρίτης καὶ ἀοἰδίμος πατήρ αὐτοῦ, ἐμβλέ-
ψας πρὸς με εἶπε «δοκεῖ τῷ βασιλεῖ τῷ νῦν μονεὶ εἶναι αὐτὸν δόμοδιον
βασιλέα, πλὴν οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ· βλέπει γὰρ καὶ φρονεῖ μεγάλα, καὶ
80 τοιαῦτα ολα οἱ καιροὶ ἔχοντες ἐπὶ τῆς εὐημερίας τῶν προγόνων ἡμῶν. πλὴν
τῇ σήμερον ὡς παρακολούνθουσιν ἡμᾶς τὰ πρόγυματα, οὐ βασιλέα θέλει ἡμῶν
ἡ δραχὴ ἀλλ᾽ οἰκονόμον· φοβοῦμαι γὰρ μὴ ποτε ἐκ τῶν ποιημάτων καὶ ἐπι-
χειρημάτων αὐτοῦ γένηται χαλασμὸς τοῦ οἴκου τούτου· προεῖδον γὰρ καὶ
τὰς ἐνθυμήσεις αὐτοῦ, καὶ δος ἐδόξασε κατορθῶσαι μετὰ τοῦ Μουσταφᾶ,
85 καὶ εἶδον καὶ τὰ τέλη τῶν δογμάτων, ἐν τίνι κινδύνῳ ἡμᾶς ἤγαγον.»

“Ἐτερον βεβαιοῦν τὴν ποτε βουλὴν τοῦ δοιδέμου πατρὸς αὐτοῦ. ὡς
ἐκριτεῖν ἵνα ἀπέλθῃ εἰς τὴν σύνοδον, ἐστάλη πρὸς τὸν ἀμηρᾶν πρέσβυτον
“Ανδρόπουκος δι “Ιαγρος δηλῶσαι τοῦτο πρὸς ἐκείνον ὡς τάχα φίλον καὶ ἀδελ-
φόν κακεῖνος ἀπεκρίνατο δι τοῦ φανεταῖ μοι καλὸν εἶναι ἵνα φτάγῃ καὶ
90 τοσοῦτον μοχθῆσῃ καὶ καταναλώσῃ τὸν βίον αὐτοῦ, καὶ μετέπειτα τὸν κέρ-
δος; Ἱδού ἐγὼ ὑπὲρ αὐτοῦ, εἰ κρείαν ἔχει κρημάτων δι’ ἔξοδον καὶ εἰσοδον
καὶ ἄλλο το πρὸς θεραπείαν αὐτοῦ, ἔτοιμός εἰμι θεραπεῦσαι αὐτόν. καὶ ἐγέ-
νετο πολὺς λόγος καὶ βουλή, πότερον γένηται τὸ τοῦ ἀμηρᾶ θέλημα, η ἀπελ-
θεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν σύνοδον. δμως ἐγένετο δπερ ἥθελεν δ βασιλεὺς η μᾶλ-
λον η κακὴ τύχη. ἐξελθόντος οὖν τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ἀπερχό-
μένου, ἔβουλεύσατο δ ἀμηρᾶς ποιῆσαι μάχην κατὰ τῆς πόλεως καὶ στρατό-
πεδα πέμψαι κατ’ αὐτῆς. καὶ τοῦτο παρὰ πᾶσι τοῖς αὐτοῦ ἐβεβαιώθη καὶ
ἐστερεώθη, ἀνεν μόνον τοῦ Χαλλί μπασιά, δυσις ἀντέστη λέγων δι το εἰ κατὰ
τῆς πόλεως ποιήσεις μάχην, μᾶλλον ἐστιν ἐπιβλαβές, μὴ πως δ βασιλεὺς ἔξ
95 ἀνάγκης δεηθεὶς παρὰ τῶν Λατίνων βοήθειαν ἐπικυρώσῃ τὰ δόγματα αὐτῶν,
καὶ δμονοήσαντες δμοῦ γενήσονται, δπερ ἔνδοιάζομεν. ἀλλ’ ἀφεις αὐτὸν τοῦ,
ὅσας ἀν ἰδης τι πράξει αὐτός, καὶ εἰ μὲν δμονοήσωσι, σὺ ἀγάπην. ἔχε μετ’
ἐκείνων καὶ δρόκους εἰς τὸ πρόσω πάλιν ὡς ἰδης, οὗτο καὶ πράξεις εἰ
δ’ οὐδὲ δμονοήσωσι, τότε μᾶλλον ἐξέχεται δ λογισμός, καὶ μετὰ πλείονος
100 θάρσους ποιήσεις δ βούλη. καὶ αὐτῇ η βουλὴ τὸν μὲν ἀμηρᾶν τοῦ σκοποῦ
ἐκάλυσεν, περὶ δὲ τοῦ Χαλλί μπασιά τὴν βουλὴν δόντος τῷ καιρῷ μαθεῖν
ημᾶς δῆλα τῶν δλλων.

ο. 236 III. 3. .... ὡς δὲ τὸ ἕαρ ἀπέλαμψεν, δ ἀμηρᾶς, δν εἰχε κατασκευα-
σμένον στόλον οἰκονομήσας τὰς ἐλεβόλεις καὶ ἐλεβολίους καὶ ἐτέρας μηχα-
110 νάς, δς εἰχε προητοιμασμένας, είτα ἐμπροσθεν στείλας τὸν Χαρατή μπασιάν
μετὰ φρουράτου, καὶ ἐλθὼν ἀπέκλεισε τὴν πόλιν. καὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν
ἀμηρᾶν, τοὺς ἔξωθεν πύργους τῆς πόλεως τοὺς ἐν ἀγροῖς καὶ κώμαις, δν
οἰς ἡσάν τινες δινθρωποι συναχθέντες διὰ τὸ αἰφνίδιον τοῦ στρατοῦ, ἐξεπο-
ο. 237 λιόρησε καὶ ἐπῆρεν. ἐξ αὐτῶν μέρος μὲν | έδουλώσαντο, καὶ μέρος δη τοῦ

195 μὴ τοῦτο οἰοί τε ὡσι ποιεῖσθαι, οἶχεσθαι ἀπολιπόντας τὴν πόλιν, ἀποφερο-
μένους τὰ αφέτερα αὐτῶν, ἔκαστος δποι ἀν βούλοιτο ἀπελθεῖν ταῦτα ὡς
ἀνηνέχθη ἐς τὸν "Ἐλλῆνας, ἔβουλεύοντο μὲν καὶ ἐδόκει ἀμύνεσθαι ἀνακιν-
δυνεύοντας μᾶλλον ἢ οὗτω ἀμαχητὶ ἐκλιπόντας τὴν πόλιν οἶχεσθαι ἀπα-
199 πλέοντας. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ βασιλέα ταῦτα προτεῖναι ἀποπειρώμενον τῆς
σ. 151 Ἐλλήνων γνώμης. καὶ τὰ δρόγματα μᾶλλον αὐτῶν | ἄπορακτα γενόμενα ἐπῆρε
διαπειρᾶσθαι, ὃ τι γινώσκοιεν περὶ σφῶν οἱ "Ἐλλῆνες, εἴτε ἔχυρὰ εἴη αὐτοῖς
τὰ πράγματα.

Oι μὲν οὖν "Ἐλλῆνες ἔς τοσοῦτον ἔξεφέροντο, ἐς δοσον μοι δεδήλωται.
βασιλεὺς δέ, ὡς αὐτῷ τὰ ἐς τὴν προσοβολὴν παρεσκεύαστο, συγκαλέσας τοὺς
205 νεήλυντας ἔλεγε τοιάδε. «ἄνδρες νεήλυντες καὶ ἐμοὶ παῖδες, τὰ κάλλιστα δεῖ,
δποι ἀγ στρατεύωμαι, ἀριστεύοντες, ἐφ' ὑμῖν ἥδη ἐστὶν ἀλῶγαι τὴνδε τὴν
πόλιν. ἵστε δὲ καὶ τόδε. ὅποτε ἐπειρώμην ὑμᾶς, ἐφάσκετε ἀλώσιμον εἶναι
τὴν πόλιν, εἰ μόνον τὰ τείχη ὑμῖν καταβάλλοιμι. περιάγων δὲ ὑμᾶς ἐπηρό-
μην, εἰ ἴκανῶς καταβέβληται ἥδη τοῦ τείχους· καὶ ἐς δοσον ὑμῖν ἴκανῶς ἔχειν
210 ἔδοξε, κατεβάλλετο. τοῦ δὲ ἐπειδὴ ὅρα ἔστι τὴν προσοβολὴν ποιεῖσθαι, τάδε
προτίθεμαι. ὑμεῖς ἀπανταχῇ δόξαν παρὰ τοῖς προγόνοις καὶ ἐμοὶ εὐκλεῆ
ἀνελόμενοι συγκατεργάζεσθε τὴν βασιλείαν ἐμοὶ. ἵστε δὴ οὖν, δοσοι ὑπαρχέται
ἐν τῃ Ἀσίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἔνδρῳ τυγχάνοντον δυτια, τούτων τὴν βελτίω
δώσω τῷ πρώτῳ ἀναβάντι ἐπὶ τὸ διάφραγμα. τιμήσω δὲ τοῦτον, ολα εἰκός,
215 καὶ ἀμείψομαι, ἀρχὴν παρεχόμενος εὐδαίμονα, καὶ ἀποδεῖξω μακαριζόμενον
ὑπὸ τῶν τοῦ ἡμετέρου γένους ἀνθρώπων. δι' δ' ἀν αἰσθῶμαί ἐν σκηνοῖς ἀνα-
στρεφόμενον καὶ μὴ μαχημένον ἔς το τείχος, οὐδὲ δὲ πετόμενος κατὰ τὰ
πτηνὰ ἀποδραΐη, ἴκανῶς ἔσται αὐτῷ ἀποφυγεῖν, μὴ τὰ ἔσχατα παθόντι ἀπο-
θανεῖν. ἵτε δὴ οὖν ἐπὶ τὸν ἀγῶνα τοῦτον, κάλλιστον τε καὶ δλιώτατον
220 ἀνδράποδά τε γάρ ἔσται ὑμῖν πολλοῦ ἄξια καὶ γυναικες καὶ παῖδες, καὶ πλοῦ-
τος ἐν τῇ πόλει πολὺς.» ταῦτα εἰπόντι τῷ βασιλεῖ οἱ δεκαδάρχαι καὶ λοχαγοί,
σ. 159 οἱ καὶ πρότερον, | ως ἐπεδείκνυν τὸ τείχος αὐτοῖς δ βασιλεὺς περιάγων, εἰ
ἴκανῶς ἔχει ἐσπεσεῖσθαι-ἔσω-ἔς την πόλιν, [καὶ] ἐκέλευον καταβάλλειν, ἐς δ
ἐδόκει αὐτοῖς ἴκανῶς ἔχειν, καὶ τότε δὴ θαρρεῖν τε αὐτὸν ἐκέλευον, ως ἐς
225 τὴν πόλιν ἀμεταστρεψτι ἐσπεσοῦνται, ἥτοιντο δ' αὐτὸν χάριν θέσθαι σφίσι
τοὺς ἄνδρας, οὓς συνέλαβε διὰ τὸν ναύαρχον, δι τι ἐν ὑπόπτῳ ἤσαν, ως ἔτρω-
σαν αὐτὸν ἐς τὸν δρθαλμόν, χαρίσαστο αὐτοῖς. δ δὲ ἐπειδετο καὶ ἀπέλυσε
τοὺς ἄνδρας, χαρισάμενος τοῖς νεήλυσι.

Μετὰ δὲ ταῦτα, ως ἐδόκει αὐτῷ προσβαλεῖν, ἐπεμπεν ἔς τὸ στρατό-
230 πεδον περιαγγέλλων, ως ἔωθεν ἔσοιτο ἡ προσοβολή, καὶ προηγόρευε δῶρα
τῷ ἀριστεύοντι· τῷ μὴ μαχομένῳ δὲ θάνατος ἐπέκειτο ζημία. καὶ ξύ-
χιδες δὴ ἐς τὰ στρατόπεδα περιόντες ὑπεμίμησον τὴν νεινομισμένην
σφίσι τῇ τελευτῇ δόξαν, ως τοῖς τε μαχομένοις δ ἥρως ἐπαγγέλλεται
εὐδαιμονίαν τοῖς τετελευτηκόσι, καὶ ἄλλα, ολα δὴ νομίζεται παρ' αὐτοῖς. οἱ

235 μὲν οὖν Ἐλληνες ἄνδρα Ἰανύεον ἀφικόμενον ἐς τιμωρίαν σφίσι αὐν τῇ τε
μεγίστῃ καὶ ὀπλίταις ὡς τριακοσίοις, ἐκέλευνον ταύτη ἑστηκότα, η̄ βασιλεὺς
καὶ οἱ νεήλυδες ἔμελλον ἐπεισπεσόντες βιάζεσθαι, ὡς ἐνταῦθα αὐν τοῖς ὀπλί-
ταις αὐτοῦ παρασκευάζοιτο ἀμύνεσθαι, καὶ αὐτός τε ἄμα βασιλεὺς Ἐλ-
λήνων οὐ πολλῷ διίστατο αὐν τοῖς ἀμφ' αὐτόν, ὥστε ἐπαμύνειν, καὶ καρδι-
240 νάλιος δ' Ἰσίδωρος Σαρματίας, οὐ πρότερον ἐμνήσθην, παρὸν τότε τοῖς
Ἐλλησιν ἐτιμώρει πολεμούμενοις παρεγένετο γάρ ὡς ἔννοδόν τε ποιησόμε-
σ. 159 νος καὶ διαλλάξων τοὺς Ἐλληνας τῷ Ρωμαίων | ἀρχιερεῖ. ταῦτα μὲν οὖν
δλίγῳ πρότερον αὐτῷ ἐπεποίητο, καὶ οἱ Ἐλληνες δψὲ γοῦν ἐς διαλλαγὴν
ἀφίκοντο τοῖς Ρωμαίοις. βασιλεὺς δέ, ὡς ἔδοκει ὅρα εἶναι προσβάλλειν
245 ἔωθεν, ("Ἄρεος δ' ἦν ἡμέρα), τά τε κύμβαλα ἐσημαίνετο, καὶ οἱ αὐληταὶ καὶ
οἱ σαλπιγκαὶ ἐσήμαινον, ἔωθεν προσέβαλε, καὶ ἀπανταχῇ τῆς πόλεως
καθίσταντο ἐς μάχην οἱ βάρβαροι, καὶ προσβαλόντες ἐμάχοντα ἵσχυρῶς. κατὰ
μὲν τὸ ἐς λιμένα τεῖχος ἡμένοντο οἱ Ἐλληνες κράτιστα, καὶ ἐξεισάντο τοὺς
Τούρκους, καὶ πῃ κατὰ <τὰς> κλίμακας ἀναβάντων κεφαλὰς ἀπηνέγκατο
250 κρατήνοντες τὰ τεῖχη, ἢ δ' αὐτὸς προσέβαλε βασιλεὺς, οἱ νεήλυδες ἐπεισπεσόν-
τες ἐβιάζοντο τοὺς ὀπλίτας τῶν Ἰανύτων, καὶ δ' Λόγγος αὐτὸς τιρῶσκεται
τηλεβολίσκῳ ἐς τὴν χεῖρα, καὶ τινες ἀλλοι τῶν ὀπλιτῶν ἐπειτρώσκοντο, καὶ
ἐκλιπόντες τὴν χώραν, ἢ ἐστήνεσαν, αὐτίκα βιαζόμενοι εἰσεπιπτον, καὶ τοὺς τε
ὀπλίτας τῶν Ἰανύτων ἐτρέψαντο καὶ ἐπικείμενοι ἐφύνενον. δ μὲν οὖν Λόγ-
255 γος ἀπεκχώρει. εἴποντο αὐτῷ οἱ ὀπλίται, ἐπιόντων σφίσι· τῶν νεηλύδων, καὶ
δ βασιλεὺς Ἐλλήνων ὡς ἥσθετο ἐκλιπόντας τὴν χώραν αὐτοὺς καὶ ἐνδιδόν-
τας, ἀνέδραμε μὲν αὐτίκα καὶ ἡρετο τὸν Λόγγον, εἴ ποι πορεύοιτο τοῦ δ' αὐ-
φαμένου, ὡς ταύτη θεὸς ὑφηγεῖται τοῖς Τούρκοις, αὐτὸς οὖν δ βασιλεὺς πρὸς
Καντακουζηνὸν καὶ τινας δλίγους ἀμφ' αὐτὸν ὄντας τραπόμενος ἐλεγεν αἴω-
260 μεν, ἀνδρες, ἐπὶ τοὺς βαρβάρους τούσδε.» αὐτός τε δ Καντακουζηνὸς ἀνήρ
γενόμενος ἀγαθὸς ἐτελέντησε, καὶ αὐτὸς ἐτράπετο, καὶ ἐπιόντες καὶ διώκον-
τες ἐτρωσαν βασιλέα Κωνσταντίνον ἐς τὸν ὄμον, καὶ ἐτελέντησεν. οἱ δὲ
σ. 160 ἄλλοι Ἐλλήνων, ὡς εἰδον τοὺς νεήλυδας ἐπὶ | τὸ μέγα τεῖχος δραμόντας καὶ
ἄνωθεν βάλλοντας τοξεύμασί τε καὶ λόδοις, καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸν Λόγγον φεύ-
265 γοντας, ἐπικειμένων τῶν νεηλύδων ἐτράποντο ἐς φυγὴν, ἐκτός τις ἐκαστος
προκαταβάλλειν βουλόμενος, ὥστε σάζεσθαι. ὡς δὲ ἐς τὴν πύλην ἀφίκοντο
τὴν τοῦ Ρωμανοῦ καλούμενην, κατασχεθέντες ὑπ' ἀλλήλων αὐτοῦ ταύτη
ἐκείνη, καὶ ἐπιόντες αὐθίς ἐπιπτον ἐς αὐτούς, καὶ οὕτως ἐπαναβάντων
σπουδῇ ἐπειγομένους διαβάνειν, σωρὸν μέγιστον ζῶντες κατὰ τὴν πύλην
270 ἐπεποίηντο, ὥστε μηδενὶ βάσιμα εἶναι ἐντεῦθεν. καὶ οὗτοι μὲν οὕτως, ὡς
πλεῖστοι ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἀπώλοντο, ἐπειγόμενοι φθῆναι ἐς ἀλλήλους, ἐπι-
πτον ἐς ἐκεῖνο τὸ θέαμα, καὶ τὰς πύλας κεκλεῖσθαι σώμασι περιβόντων ἐπὶ
τῶν Ἐλλήνων. οἱ δὲ νεήλυδες ὑπερβάντες τὸ μέγα τεῖχος (κατέρροιπτο
γάρ τοι καὶ αὐτοῦ μέρος μέρος ὑπὸ τοῦ τηλεβόλου) εἰσεγένοτο ταύτη ἐς

275 τὴν πόλιν καὶ διήρπαζον τὴν πόλιν, τραπέμενοι, δποι ἐκάστῳ προχωροίη.

Οἱ δὲ Ἑλλῆνες πρῶτον μὲν, ὡς ἡ φήμη διέδραμεν, ὡς ἔλλω ἡ πόλις, οἱ μὲν φυγῇ ὀφελητῷ ἐπὶ τὸν λιμένα ἐς τὰς ναῦς τῶν Οὐενετῶν καὶ Ἰανūων, καὶ πολλοὶ ἐς τὰ πλοιάρια ἑσβάλλοντες σπουδῇ καὶ ἀκόσμως ἀπάλοντο κατέδυομένων τῶν πλοιαρίων. καὶ ἐγίγνετο, ολα δὴ γίγνεσθαι εἰώθει ἐγ τοῖς 280 τοιούτοις θορύβοις, ἀτάκτως χωρούντων ἐκάστων ἐς τὸ διασώζεσθαι ἐν οὐδενὶ κόσμῳ καὶ οὗτοι μὲν ἐφθησαν ἀποφυγόντες τοὺς Τούρκους· οἱ δὲ πυλωροὶ τῆς πόλεως ἀγνωμοσύνῃ κακοδαίμονι χρησάμενοι, ὡς ἐώρων τοὺς

ο. 161 Ἑλλῆνας ἐπὶ τὰς ναῦς τραπομένους, φυγῇ ὀφελημένους | σώζεσθαι ἐς τὰς ναῦς, ολόμενοι ὡς εἰ ἐπικλείσαιεν [ἔξ] τὰς θύρας, ἀναγκασθεῖεν οἱ Ἑλλῆνες

285 ἐπιστραφέντες ἀμύνεσθαι, καὶ κατά τινα χρησμὸν ἀδόμενον ἐν τῇ πόλει, ὡς τῶν πολεμίων ἄχρι τοῦ Ταύρου χώρων τῆς πόλεως ἐπιγενομένων καὶ ἐπικειμένων τοὺς ἐν τῇ πόλει συστραφέντας ἀνάγκη ἀμυνομένους ἐκβαλεῖν τοὺς πολεμίους καὶ αὐτὸν ἵσχειν τὴν πόλιν, ἐν ταύτῃ, οἷμα, αὐθέμενοι τῇ δόξῃ τὰς κλεῖς ἀνω ἀπὸ τοῦ τείχους ἔξω ἀπέρριψαν. οἱ δὲ ἀνδρες τε καὶ γυναι- 290 κες, πλήθος πολὺ γενόμενοι ἐνταῦθα ἐπιρρεόντων αἱεὶ συγνῶν, ἐτράποντο ἐπὶ τοῦ μεγίστου τείχους πόλεως, τῆς ἀγίας Σοφίας καλούμενης, καὶ ἐνταῦθα συνελέγοντο ἀνδρες τε καὶ γυναικες καὶ παῖδες. οὐ πολλῷ μέντοι ὑστερον ἔλλωσαν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀμαχητί, καὶ ἀνδρῶν οὐκ δίλγοι ἐντὸς τοῦ τείχους διεφθάρησαν ὑπὸ Τούρκων. ἄλλοι δ' αὖ τῶν Ἑλλήνων ἄλλῃ τῆς πόλεως τρα- 295 πόμενοι ἐν ἀπορίᾳ τε εἴχοντο, καὶ οὐ πολλῷ ὑστερον οἱ μὲν ἀπώλοντο, οἱ δὲ καὶ ἥλσοντο. καὶ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ἀνδρες γενόμενοι ἀγαθοὶ ἀμαχέσαντο καὶ ἀπέθανον πρὸ τῆς πατρίδος, ἀστε μὴ ἐπιδεῖν τὰς γυναικας αὐτῶν καὶ τοὺς παῖδας εἰς ἀπόρατοδισμὸν γιγνομένας. δτε <καὶ> Θεόφιλος τοῦ Πα- λαιολόγων γένους ταῦτη ἐτελεύτησεν, ἀνδρικῶς ἀγωνισάμενος θανάτον ἔνεκα.

300 καὶ τῶν Παλαιολόγων οἱ μετοχιταῖοι, δ τε πατήρ καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, μα- χόμενοι ἀπώλοντο. καὶ συχροὶ τῶν ἀμφὶ βασιλέα Ἑλλήνων εὖ γεγονότες α. 162 ἀπέθανον, | μὴ ἀνεχόμενοι ἐπιδεῖν σφίσι τὴν πατρίδα δεδουλωμένην. ἦν τε τὰ τῆς πόλεως ἀπανταχῇ πλέω ἀπολλύντων καὶ ἀπολλυμένων καὶ διωκόν- των τε καὶ φευγόντων. καὶ ἀμφὶ τὸν Νοτιαράν τοῦ βασιλέως ἀρμοστὴν καὶ

305 Ὁρχάνην τὸν Μονασουλμάνεων οὐιδοῦν, ὡς αὐτοὶ ἔλεγον οἱ Ἑλλῆνες, τοιόνδε ἐγένετο. ὡς γὰρ ἐπινυθάνοντο ἔαλωκέναι τὴν πόλιν, ἐπέδρασαν ἐπὶ πύργον τινὰ τῆς πόλεως, ὡς ἐνταῦθα βουλευσόμενοι, δποι ἀν σφᾶς δέοι τραπέσθαι. καὶ ἐνταῦθα γενόμενοι, Ὁρχάνην μὲν δάκια ἀμφιεσάμενον Ναζηραίου τινὸς ἔβαλεν ἑαυτὸν κατὰ τὸν πύργον καὶ ἀπέθανεν, οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Νοτιαράν πο- 310 λιοκηθέντες ἔλλωσαν περὶ πλήθουσαν ἀγοράν, αὐτὸς τε δῆμα καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ.

Οἱ μὲν οὖν νεήλυδες αὐτίκα τὸ στρατόπεδον τοῦ βασιλέως ἐνέπλησαν [καὶ] γυναικῶν τε δῆμα καὶ παῖδων τῶν περιφανεστάτων Ἑλλήνων, καὶ δλβοτ πολὺν ἀποφερόμενοι μέγα εὑδαίμονες ἐγένοντο. καὶ ἦτειν τὸ στρατόπεδον

355 τὰς τῆς πόλεως κλεῖς καὶ ἀφικόμενος ἐς βασιλέα παρεδίδου τὴν πόλιν, ὡς αὐτῷ τε ἐπιτρέπουσι σφᾶς, ἀξιοῦντες πείθεσθαι τοῦ λοιποῦ αὐτῷ διὰ τὸν πελεύοντα. τότε μὲν οὖν τὸν Ζάγανον ἐπειπε παραληψόμενόν τε τὴν πόλιν καὶ μηδενὶ ἐπιτρέψοντα ἔσβαλνεν ἐς τὰς ναῦς. οἱ μὲν οὖν Γαλατιανοί, ὡς εἶδον τὰς τριήρεις ἐπὶ τὴν πόλιν σφῶν ὀρμημένας, ἐνταῦθα δὴ ἀπαντες πασσυδὶ 360 διρμηντο ἐπὶ τὰς ναῦς· οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐπεῖχον αὐτούς, καὶ τινας αὐτῶν διε-

σ. 165 χρήσαντο δεδιττέρων. ἐπεὶ δὲ | ἀφίκετο Ζάγανος, εἰσιών ἐς τὴν πόλιν καθίστα τε τὰ ἐν τῇ πόλει, καὶ ἀρχοντα ἐπέστησε τοῦ βασιλέως, ὥστε μιᾷ ἡμέρᾳ δυοῖν πόλεων κύριοις γενόμενος τὴν μὲν ἡνδραποδίσατο, τὴν δὲ αὖ παραλαβὼν τὰ κατὰ τὴν ἡπειρον τείχη καθαιρεῖν τοὺς ἐνοικοῦντας προσέτα-

365 ξεν. ἐποίει δὲ τοῦτο, ὡς ἀν μὴ γεῶν ὅπλο Ιταλίας ἀφικνουμένων ἀπόστασίν τε βουλεύοντο, καθηρημένων τῶν τειχῶν τῆς ἡπειρον, καὶ τῷ βασιλεῖ ἐσαῦθις ἦν ἐπίη πόλεμος, κατάσχῃ ἐσιών ἐς τὴν πόλιν.

Ἐλλήνων μὲν οὖν δοι μὴ ἀπόλοντο, τούτους ἀπαγαγόντες ἐς τὴν Γαλατίην, τοὺς ἐπιφανεῖς μάλιστα αὐτῶν. καὶ ἄλλοι μὲν οὗτως ἐλευθεροῦντο.

370 Νοταρᾶν δὲ τὸν βασιλέως Ἐλλήνων πρύτανιν αὐτός τε δι βασιλεὺς ἔξωνησάμενος καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας, καὶ χρηματίσας αὐτῷ, ἀπτα ἡβούλετο συνιέναι τῶν ἑαυτοῦ, καὶ τὰ τῆς Ιταλίας δσα ἥδει προσδόκιμα, ἐπίμα τε καὶ συνεγένετο χρόνον τινά. καὶ Ἐλλήνων δοι ἡλευθέρωντο, συνελέγοντο αὖθις ἐς τὴν Βυζαντίου πόλιν, τοὺς τε προσήκοντας αὐτῶν ἐλευθεροῦντες καὶ ἐπιτη-

375 δείοντες. καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον ὅπλο βασιλέως ἀπόλοντο. ἐγένετο δὲ ὥδε. ὡς ἀνηγέχθη ἐς βασιλέα παῖδα εἶναι τοῦ Νοταρᾶ νήπιον δωδεκαετῆ, ἐπειψε τῶν οἰνοχόων αὐτοῦ ἔτα, αἰτούμενος τὸν παῖδα. δ δὲ ὡς ἐπύθετο τὰ παρὰ τοῦ οἰνοχόου, χαλεπῶς τε ἐφερε καὶ ἐποιεῖτο δεινόν, λέγων «ὦ οἰνοχέ, ταῦτα οὐκ ἀνασχετά ἔστι, βασιλέα ἀφαιρεῖσθαι τοὺς παῖδας ἡμῶν, οὐδὲν 380 ἔχων, δ τι ἀν ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι ἐπιμέμψασθαι, ἐπεὶ τέ οὐ συνέγνω ἡμῖν τὴν ἀμαρτίαν ἔξωνησάμενος. εἰ δὲ ταῦτα οὕτω ἡμᾶς ποιοίη, τί οὐ κελεύει ἡμᾶς αὐτοὺς κακίστῳ δλέθρῳ παραδοῦναι;» ταῦτα τε ἔλεγε, καὶ οὐκ ἔφη σ. 166 ἐκῶν εἶναι ποτε τὸν | παῖδα ἀγαλτίος δν ἐκδώσειν. ἐπιπλήττοντι δὲ τῷ οἰνοχόῳ καὶ παραινοῦντι μήτε λέγειν μήτε ποιεῖν οὕτω ἐς βασιλέα, ὡς αὐτίκα 385 ἀπολούμενον, οὐκ ἐπειθεν. ἐπεὶ δὲ ὑποστρέψαντα ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ τὰ παρὰ τῶν Ἐλλήνων, αὐτίκα ἐκέλευσεν αὐτὸν τε ἄμα καὶ τοὺς παῖδας, καὶ δοι αὐτῷ συμπαρῆσαν, ἀπαγαγόντα κατασφάξαι. οἱ μὲν οὖν ὡς ἀφίκοντο ἐς αὐτὸν οἱ ἐπὶ τοῦτο ταχθέντες, ἐδεῖτο αὐτῶν τοὺς παῖδας ἐναντίον αὐτοῦ ἀνελεῖν τὰ πρώτα, μετά δὲ ταῦτα ἐαυτὸν καταχρήσασθαι. καὶ οἱ μὲν παῖδες 390 αὐτοῦ καταδείσαντες τὸν θάνατον ἐδέοντο τοῦ πατρός, καὶ δοι ἐνηγούσι τοῖς χρήματα ἐν τῇ Ιταλίᾳ, παραδόντας περιποιῆσαι σφᾶς, ὥστε μὴ ἀποθανεῖν. δ δὲ οὐκ εἴα, ἀλλ ἐκέλευε θαρροῦντας λέναι ἐπὶ τὸν θάνατον. καὶ τούτους μὲν πρῶτα ἀνεῖλον, μετά δὲ ἐαυτὸν παρείχετο διαχρήσασθαι. ὡς δὲ τοῦτο τε καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἀνείλεν δ βασιλεύεις, αὐτίκα ἐκέλευσε καὶ τῶν

395 Ἐλλήνων τοὺς ἄλλους, δοιοι παρῆσαν ἐν Βυζαντίῳ ἐλευθερωμένοι, ἀπαγάγοντες καὶ τούτους ἀπέσφαξαν. καὶ οὕτω μὲν οὗτοι ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἀπώλοντο· βασιλεὺς δὲ ἐπὶ τοῦτον τὸν φύρον ἐλάσας, ἐνάγοντος τῶν Ἐλλήνων τῶν ἐπιδήμων ἐνός, οὐδὲ τὴν θυγατέρα βασιλεὺς συγγενόμενος ἤδη τε ἐπιμανόμενος τῇ γυναικὶ, τούς τε προσήκοντας αὐτῇ ἐφιλοφρονεῖτο, ὃπος ἔρωτος 400 ὡς μάλιστα φερόμενος. καὶ τούτῳ φασὶ πειθόμενον διαχρήσασθαι τοὺς Ἐλλήνας.

Ἡερὶ μὲν τοὺς τοῦ Βυζαντίου Ἐλλήνας τοσαῦτα ἐγένετο· δοκεῖ δὲ ἡ ξυμφορὰ αὕτη μεγίστη τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην γενομένων ἐπερβαλέσθαι σ. 167 τῷ πάθει, καὶ τῇ τῶν Ἰλίου παραπλησίαν γεγονέναι, δίκην γενέσθαι τοῦ 405 Ἰλίου ὃπο τῶν βαρβάρων τοῖς Ἐλλησι <πασσυδί> ἀπολονμένοις, καὶ οὕτω τοὺς Ῥωμαίους οἰεσθαι ξυμβῆναι, τὴν τίσιν ἀφῆχθαι τοῖς Ἐλλησι τῆς πάλαι ποτὲ γενομένης Ἰλίου ξυμφορᾶς.